

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนเราสามารถมีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุขก็คือ การที่เราเชื่อว่าการมีชีวิตอยู่เป็นสิ่งที่ดี ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์และสามารถทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ได้ ความเชื่อเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ การทำนายพฤติกรรม และการให้เหตุผลที่แสดงถึงพฤติกรรมในขณะนั้น ดังนั้นความเชื่อจึงครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา การลงโทษ ความปรารถนา ความรู้สึก ความใฝ่ฝัน จุดมุ่งหมาย ความหวัง และการรับความคิดใหม่ๆ (Bartsch & Wellman, 1989)

นอกจากความเชื่อแล้ว ยังมีสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการทำให้เกิดพฤติกรรมได้อีกคือความต้องการ ความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมได้ เช่น เมื่อเราต้องการไอศกรีม เราก็จะหาวิธีเพื่อให้ได้ไอศกรีมมา โดยการไปซื้อไอศกรีม หรือไปค้นหาที่ตู้เย็น ความต้องการยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา ความเชื่อที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสถานที่ของวัตถุ จะทำให้เกิดพฤติกรรมต่างกัน เช่น เมื่อเราต้องการไอศกรีมและเชื่อว่าไอศกรีมอยู่ในตู้เย็น เราก็จะเดินไปที่ตู้เย็น แต่ถ้าเราเชื่อว่าขณะนี้มีคนนำไอศกรีมไปรับประทานที่สนามหญ้าหน้าบ้าน แทนที่เราจะเดินไปที่ตู้เย็น เราก็เดินไปหาไอศกรีมที่สนามหญ้าหน้าบ้าน

ความเชื่อและความต้องการเกี่ยวข้องกับสภาวะของจิตใจ ที่มีต่อสิ่งภายนอกหรือเป้าหมายที่สภาวะของจิตใจ เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย และความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะจิตใจกับสิ่งภายนอก ถ้าเราเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะจิตใจ

กับสิ่งภายนอก เราก็จะเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงออกของพฤติกรรมด้วย เช่น ถ้าเราเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ เราจะมีใจเข้าใจว่า ความเชื่อสามารถแตกต่างจากความเป็นจริงได้ เช่น เราสามารถมีความเชื่อว่าโลกมีลักษณะแบนได้ แม้ว่าความเป็นจริงแล้วมันจะมีลักษณะกลมก็ตาม และถ้าเรามีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ เราก็จะมีความเข้าใจว่า ความต้องการมีความแตกต่างจากสิ่งที่ปรากฏได้ เช่น เราต้องการไป Australia แต่เราไม่สามารถไปได้ เนื่องจากไม่มีเงินเป็นต้น (Wellman, 1990) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าความเชื่อและความต้องการจะเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจเหมือนกัน แต่มันก็มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นั่นคือ ความเชื่อ คือ ความเชื่อมั่นว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงซึ่งอาจถูกต้องหรือผิดก็ได้ แต่ความต้องการ คือ ความรู้สึกภายในหรืออารมณ์ (ความปรารถนา ความล่าเอียง) ที่มีต่อวัตถุหรือสภาพการณ์ ในขณะที่ ความต้องการก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจได้

ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อและความต้องการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ที่ต้องอาศัยพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จิตใจ (ความคิด) ร่างกาย (การกระทำที่แสดงออกมา) และขบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับจิตใจ (การรับรู้) ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อไปสู่เป้าหมาย (Rosser, 1994) ซึ่งเราสามารถพบการทำงานทั้ง 3 ด้านนี้ได้ตั้งแต่ในวัยทารก ทารกเรียนรู้สิ่งต่างๆในโลกผ่านการรับรู้และการกระทำโดยตรง (Sroufe, Cooper, & Dehart, 1992) ซึ่งตรงกับแนวความคิดของ Piaget (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของทารกว่าเป็นขั้นประสานสัมพันธ์และการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะในระยะที่ 4 ของขั้นนี้ (อายุ 8-12 เดือน) เป็นการประสานกันของขั้นทุติยภูมิ (Coordination of Secondary Reaction) กล่าวคือ การกระทำของทารกวัยนี้จะมีรูปแบบของความตั้งใจหรือมีวัตถุประสงค์ ทารกสามารถใช้การกระทำอย่างหนึ่ง เพื่อไปสู่การกระทำอีกอย่างหนึ่ง เช่น การรู้จักผลลัพท์ที่คิดขวางออกไป เพื่อจะได้วัตถุที่ถูกปิดบังซ่อนไว้ เป็นต้น และทารกวัยนี้ยังสามารถคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation) เกี่ยวกับวัตถุภายนอกตนเองได้ เช่น เมื่อแม่หันไปทางประตู ทารกจะร้องไห้เพราะคาดว่าแม่จะจากไป (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2536)

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า สิ่งที่ทารกแสดงออกมานั้นเกิดจากความเชื่อที่อยู่ภายในของทารกที่มีต่อพฤติกรรมของผู้อื่น เช่น การที่แม่หันไปทางประตู ทารกคิดว่าแม่จะจากไป ทารกจึงร้องไห้ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกถึงความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้อื่นนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่ในวัยทารกแล้ว Poulin-Dobois & Shultz (1988) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของทารกในขั้นนี้ว่า การที่ทารกแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว อาจเป็นจุดเริ่มต้นในการนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ ความเชื่อและความต้องการได้ นอกจากนี้พฤติกรรมการเล่นแบบของทารก อาจมีส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ ซึ่งอาจมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ของทารกในการจับคู่กับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกภายในของทารก และอาจเป็นต้นแบบของการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยต่อมา เพราะการเล่นแบบสอนทารกว่า คนอื่นก็เหมือนกับเขา บางทีความรู้แบบนี้อาจนำไปสู่ความเข้าใจถึงสภาวะของจิตใจของผู้อื่น (Meltzoff & Gopnic, 1993 อ้างถึงใน Berk, 1994)

ต่อมาในวัยเด็กตอนต้นหรือวัยก่อนเข้าโรงเรียน เด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้มากขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ และพัฒนาการของการทำงานในสมองเพิ่มขึ้น เด็กจะเริ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะจิตใจของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เด็กจะต้องมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) (Berk, 1994) ซึ่งเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะจิตใจที่อยู่ภายในบุคคลนั้นๆ Wellman (1990) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ว่าเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ คล้ายกับในการศึกษาทางจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ Berk (1994) กล่าวว่าเด็กอายุ 2 1/2 ปีสามารถใช้คำพูดเกี่ยวกับการอ้างอิงถึงสภาวะของจิตใจในเรื่องของความต้องการ ความคิดและในการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งพบได้บ่อยและใช้เป็นประจำทุกวันในเรื่องของการใช้ภาษา เช่น "หนูจะเอาอันนี้" "หนูจะทานขนม" แม้ว่าในบางครั้ง เขาอาจจะมีความสับสนอยู่บ้างในการใช้ภาษา แต่เด็กวัยนี้ก็มีความเข้าใจในเรื่องของสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ มีความคิดและจินตนาการของตนเอง โลกทัศน์ที่อยู่ภายในจิตใจของเด็กเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงตาม

อายุอย่างไรเป็นสิ่งน่าสนใจ ดังนั้นการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการทำนายพฤติกรรมและการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม ที่พบเป็นประจำทุกวันเกี่ยวกับการกระทำของตนเองและผู้อื่น

Wellman & Woolley (1990) กล่าวว่าเด็ก อายุ 2 ปี สามารถเข้าใจความแตกต่างระหว่างสภาวะของจิตใจกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา เด็กวัยนี้คิดว่าบุคคลอื่นสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในทางที่บุคคลนั้นๆ มีความปรารถนาหรือมีความต้องการ แต่ยังไม่มีความเข้าใจว่า ความเชื่อที่อยู่ภายในจิตใจก็มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล และ Wellman (1990) กล่าวว่า กล่าวว่า เด็กอายุ 3 ปี และ 4 ปี มีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) เกิดขึ้นแล้ว และเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่มีอายุมากขึ้นจะรู้ว่า ความเชื่อ (beliefs) และความต้องการ (desires) ก่อให้เกิดการกระทำ (action) ได้ และมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของทั้ง 3 อย่างนี้

นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสนใจและทำการศึกษากันจำนวนมาก ในเรื่องของทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Flavell, 1993; Leslie, 1988; Wellman, 1990; Perner, 1991) เพราะมันเป็นรูปแบบที่มีความผสมผสานระหว่างองค์ประกอบของจิตใจกับสิ่งภายนอก การให้เหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อ เป็นสิ่งที่ใช้กันมากในการอธิบายถึงสภาวะของจิตใจ ที่มีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม เช่น เขาทำเช่นนั้นเพราะเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือเชื่อว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ในทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจและเป็นสาเหตุของพฤติกรรม (Wellman, 1990) แต่ความเชื่ออาจจะผิดได้ถ้าขบวนการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อผิดไป ก่อให้เกิดความเชื่อที่ผิด ทำให้การอนุมานเกี่ยวกับความเชื่อผิดไปด้วย ดังนั้นการสร้างให้คนเกิดความเชื่อควรจะเป็นแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเข้าใจที่ผิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Rosser, 1994)

ความเชื่อที่ผิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีความซับซ้อน รูปแบบของความเชื่อที่ผิดมีการทำงานเหมือนความเชื่อที่ถูกในการลงใจทำให้เกิดพฤติกรรม แต่มีลักษณะที่ตรงกันข้าม เช่น ถ้าลูกกุญแจรวางอยู่บนชั้นวางของในห้องครัว แต่คนโดยทั่วไป มักจะมองหามันในกระเป๋า ซึ่งเราอาจให้เหตุผลว่าคนที่ค้นหาลูกกุญแจในกระเป๋า มีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ผิด และถึงแม้เราจะรู้ความจริง

ว่าคุณแจกรถอยู่บนชั้นวางของในห้องครัว ถ้าเรามีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดของบุคคลอื่นแล้ว เราก็จะทำนายได้ถูกต้องว่าคนโดยทั่วไป ต้องหา มันในกระเป๋า การที่จะทำนายได้ถูกต้องนั้น เกิดจากผลของการทำงานของ สติปัญญา กับสิ่งที่เป็นตัวแทน (Representation) ที่เกิดขึ้นภายในใจ ที่ต้อง อาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่อยู่ภายใน (Foder, 1992)

ความเชื่อที่ถูกต้องกับความเชื่อที่ผิดมักเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งสองอย่าง ซึ่งเกิดจากการมีสิ่งที่เป็นตัวแทน (Representation) ในลักษณะที่ตรงกัน ซ้ำกันในเรื่องของความจริงเรื่องเดียวกัน การที่เราจะให้เหตุผลเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเรื่องของความเชื่อที่เกิดขึ้นทั้งสองกรณี เราต้องมีความ เข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตการรับรู้ข้อมูลในแต่ละกรณีและรู้ว่าการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่าง กัน ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน (Rosser, 1994)

Robinson & Mitchell (1995) กล่าวว่า การที่เด็กที่มีอายุ น้อยขาดความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด เป็นเพราะเด็ก ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการค้นหาวัตถุผิดที่กับสถานการณ์ที่ ก่อให้เกิดความเชื่อที่ผิด เช่น ถ้าเด็กได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับปีเตอร์ที่ต้องการค้นหา เครื่องคิดเลข แต่เขาไปค้นหาในลิ้นชักที่ไม่มีเครื่องคิดเลขอยู่ นั่น เพราะ เขาไม่รู้ว่ามีคนย้ายที่เครื่องคิดเลขไปแล้ว เด็กจะไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง การที่ปีเตอร์เปิดลิ้นชักเพื่อหาเครื่องคิดเลข (ทั้งที่ความจริงแล้ว เครื่องคิดเลข ไม่ได้อยู่ที่นั่น) กับเหตุการณ์ที่ปีเตอร์ไม่อยู่ ทำให้เขาไม่เห็นว่ามันถูกเคลื่อน ย้ายไปแล้ว ดังนั้นในการศึกษาพัฒนาการเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องนี้ยังคงมี คำถาม 2 ข้อ คือ 1. เด็กมีความเข้าใจครั้งแรกในเรื่องของความเชื่อที่ผิด เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏของบุคคลอื่นได้อย่างไร 2. เราจะมิวิธีใดที่จะทำ ให้เด็กมีความสนใจเรื่องของความเชื่อของบุคคลนั้นมากกว่าสภาวะความเป็น จริงที่เด็กรู้ ในการเข้าใจพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมา ก่อให้เกิดแนวทาง ต่างๆ ในการศึกษาเรื่องนี้เกิดขึ้นอย่างมากมาย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจ ของเด็กในเรื่องของความเชื่อและพัฒนาการของความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ที่ผิด

Leslie (1988) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ว่า เด็กวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุและมนุษย์มากขึ้นกว่าวัยทารกและแสดงพฤติกรรม

ออกมาในลักษณะของการเล่น การเล่นที่ทำให้เกิดความเชื่อ อาจช่วยสนับสนุนความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ การที่เด็กใช้สิ่งของอันหนึ่งแทนสิ่งของอีกอันหนึ่งในการเล่น (Pretend Play) พวกเขาจะสังเกตได้ว่าสภาวะของจิตใจสามารถเปลี่ยนไปตามความหมายของวัตถุที่เปลี่ยนแปลงไปเช่น ถ้าเขาใช้กล้วยหอมแทนโทรศัพท์ เขาก็จะแสดงพฤติกรรมของการพูดกับกล้วยหอม และในขณะที่เด็วยกกันเขาก็ทราบว่ามันเป็นกล้วยหอมไม่ใช่โทรศัพท์ การเล่นเกมแบบนี้อาจเป็นพื้นฐานทำให้เด็กทราบถึงความรู้เกี่ยวกับความเชื่อว่าเป็นสิ่งทำให้เกิดพฤติกรรม และมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการ เล่นของ เด็กในเรื่องของความเชื่อและความต้องการที่แสดงถึงความสามารถของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนในการทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจผิด Sadian, Tayler, Harris, & Perner (1991) ได้ศึกษาเด็กอายุ 2 1/2 ปี - 4 ปี โดยผู้ทดลองบอกให้เด็กซ่อนคนขี้บรด (ของเล่น) ไว้ใต้ถ้วยที่คว่ำไว้ในถาดทรายเพื่อให้ผู้ใหญ่ที่ออกไปข้างนอกไม่สามารถพบได้ เด็กจะถูกกระตุ้นเตือนให้ทราบว่า ถ้ามีรอยของรถบรรทุกอยู่บนพื้นทรายจะทำให้ผู้ใหญ่ทราบว่ารถอยู่ที่ไหน ผู้ทดลองต้องคอยเตือนเด็กอายุ 2 ปี และ 3 ปี เป็นส่วนใหญ่ เด็กจึงจะพยายามเคลื่อนรถบรรทุกซ้ำๆ เพื่อให้เกิดรอยน้อยที่สุด ส่วนในเด็กอายุ 4 ปีสามารถทำได้เองและหลอกผู้ใหญ่โดยการวางรถบรรทุกไว้ใกล้กับถ้วยอื่นที่ไม่มีคนขี้บรดซ่อนอยู่ในนั้น แสดงว่า เด็กอายุ 4 ปี สามารถทำให้คนอื่นเกิดความเชื่อที่ผิดได้ ซึ่งตรงกับงานวิจัยอื่นๆ ที่ยืนยันว่า เด็กในช่วงอายุ 4 - 5 ปี มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด พวกเขาว่าการมีความเชื่อที่ผิดจะทำให้เขาหรือคนอื่นแสดงพฤติกรรมที่ไม่ตรงกับความจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้ (Astington & Gopnik, 1991; Lewis & Osborne, 1990; Siegler & Beattie, 1992; Wimmer & Hartl, 1991 อ้างถึงใน Berk, 1994)

ในรูปแบบเดิมของการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของ Wimmer & Perner (1983) จะเป็นลักษณะของการทำนายพฤติกรรม โดยการเล่าเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของตัวเอง แล้วให้เด็กทำนายว่า ตัวละครจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร กลุ่มตัวอย่างจะได้รับฟังเรื่องสั้นๆ เกี่ยวกับลักษณะของตัวเองตัวหนึ่งในเรื่อง ที่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานที่ของวัตถุ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจะรู้ว่าข้อมูลที่ถูกต้องเป็นอย่างไร กลุ่มตัวอย่างจะต้องทำนายว่า ตัวละครที่มีการรับรู้เกี่ยวกับสถานที่ผิด จะไปค้นหาวัตถุที่ไหน แนวทาง

ที่ถูกต้องคือกลุ่มตัวอย่างต้องละทิ้งความเชื่อของตนเองและตัดสินใจตามพื้นฐานของความเชื่อที่ผิดของตัวเองนั้น เรื่องที่ใช้ในการวิจัยเป็นเรื่องของแมกซี่และชอคโกแลต ซึ่งเสนอเป็นลักษณะ 3 มิติ มีตุ๊กตา 2 ตัว และมีฉากประกอบ เนื้อเรื่องมีดังนี้

แม่ของแมกซี่กลับมาจากตลาดซื้อชอคโกแลตมาฝากเขาด้วย แมกซี่เข้าไปช่วยแม่ของเขาเก็บของ เขากลถามแม่ของเขาว่า "เก็บชอคโกแลตไว้ที่ไหน" แม่ของเขาตอบว่า "ในตู้สีน้ำเงิน" สักครู่หนึ่งแมกซี่ก็อุ้มเข้านขณะเก็บชอคโกแลตในตู้สีน้ำเงิน แมกซี่จำได้อย่างแม่นยำว่า แม่เก็บชอคโกแลตไว้ที่ไหน ดังนั้นเขาสามารถจะกลับมาทานมันเพราะเขาชอบชอคโกแลตมาก ต่อมาเมื่อเขาไปเล่นที่สนาม แม่ของเขาทำขนมเค้กและหยิบชอคโกแลตออกมาจากตู้สีน้ำเงิน เพื่อผสมลงไปในแป้งทำขนม แล้วนำไปเก็บ แต่ครั้งนี้เธอไม่ได้เก็บชอคโกแลตไว้ในตู้สีน้ำเงิน เธอเก็บชอคโกแลตไว้ในตู้สีเขียว (ชอคโกแลตถูกย้ายจากตู้สีน้ำเงินไปยังตู้สีเขียว) แมกซี่ก็ค้นได้ว่าลิ้มช็อคไซ้ เธอจึงไปร้านขายของเพื่อซื้อไซ้ แมกซี่ก็กลับมาบ้านด้วยความหิว เขาต้องการทานชอคโกแลต เขาจำได้ว่าแม่เก็บชอคโกแลตไว้ที่ไหน

คำถามเกี่ยวกับความเชื่อคือ "แมกซี่จะไปค้นหาชอคโกแลตที่ไหน" เด็กอายุน้อยกว่า 4 ปี จะทำนายว่าแมกซี่ต้องค้นหาชอคโกแลตในตู้สีเขียว (ที่ใหม่) (Wimmer & Perner, 1983; Perner, Leekhem, & Wimmer, 1987) ซึ่งแสดงว่า เด็กไม่สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่เขาได้จากสิ่งที่มีความเชื่อของแมกซี่ว่า แมกซี่เชื่อจริงๆ ว่าอย่างไร เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีลักษณะขัดแย้งกัน คือเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับความจริงในปัจจุบัน (ความรู้ของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อของแมกซี่ นั่นคือ แมกซี่เชื่อว่าชอคโกแลตอยู่ในตู้สีน้ำเงิน) กับสิ่งที่เป็ความจริงในปัจจุบัน (เด็กรู้ว่าความจริงชอคโกแลตอยู่ในตู้สีเขียว) นั่นคือ เด็กไม่สามารถจัดสิ่งที่เด็กรู้ออกจากความคิดของตนเองได้ และยังไม่สามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของแมกซี่ได้ ซึ่งสาเหตุเกิดจากเด็กที่อายุน้อยขาดความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด

นักวิจัยหลายท่าน (Wellman & Bartsch, 1988 - 1989 ; Wellman & Woolley, อ้างถึงใน Rosser, 1994) กล่าวถึง การที่เด็กขาดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดว่า น่าจะเกิดจากการขาด

ความสามารถในการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ผิด Perner (1988) กล่าวว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถอธิบายการกระทำของมนุษย์ตามความเป็นจริงที่เด็กรู้ Wellman & Bartosh (1988) กล่าวว่าเด็กอายุ 3 ปีสามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ ในเรื่องของความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของจิตใจที่เป็นต้นเหตุให้เกิดพฤติกรรมได้เหมือนในผู้ใหญ่ ถ้ามีรายละเอียดที่ชัดเจน และเมื่อต้องการคำอธิบายที่แสดงเหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด เด็กก็สามารถทำได้ การที่เด็กอายุน้อยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำนายพฤติกรรมการค้นหาช็อคโกแลตของแมกซีเพราะความเชื่อ นั้นต้องต่อต้านกับความต้องการ แมกซีต้องการช็อคโกแลตมาก ความต้องการเป็นแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของเด็กอายุน้อยได้มากกว่าความเชื่อ ดังนั้นเมื่อมีเรื่องของความต้องการเกี่ยวข้องกับความเชื่อ เด็กอายุ 3 ปี จะเลือกเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการมากกว่าความเชื่อ Wellman (1990) สรุปว่า จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความต้องการเป็นสิ่งที่พบได้บ่อยในการแสดงออกของพฤติกรรม สิ่งที่ต้องการนั้นสามารถทำให้เราเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ได้ เพราะความต้องการของจิตใจเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมโดยตรงและเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เด็กที่อายุ 2 ปี สามารถให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการได้เท่ากับเด็กอายุ 3 ปี อย่างไรก็ตามถ้ามีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ตรงข้ามกับความต้องการ และก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างสองอย่างนี้ ความต้องการจะเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า สำหรับเด็กที่มีอายุน้อยและเป็นวิธีการที่มีมานานแล้วที่ใช้ในการอธิบายเหตุผลทางพฤติกรรม

Chandler, Fritz, & Hala (1989) ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการขาดความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในเด็กที่มีอายุน้อยว่า เรื่องของแมกซีเป็นเรื่องที่มีการบรรยายซับซ้อน ที่เด็กต้องติดตามพฤติกรรมของตัวละครเกี่ยวกับสถานที่วางช็อคโกแลต และพฤติกรรมของแมกซี ซึ่งมีการเพิ่มรายละเอียดของโครงสร้างในการบรรยายเนื้อเรื่องมากเกินความจำเป็น การกระทำในรูปแบบนี้ เป็นงานที่ยากเกินไปสำหรับเด็ก ในการที่จะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ที่มาจากการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ในระยะเริ่มแรก

ต่อมาได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดที่มีรูปแบบของรายละเอียด

ลดลง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของเด็กในการหลอกผู้อื่น โดยผู้ทำการทดลองให้เด็กอายุ 3 ปี อยู่ในห้องกับของเล่นที่อยู่ในกล่องที่มีลักษณะดึงดูดใจ และห้ามเด็กไม่ให้แอบดูในขณะที่ผู้ทำการทดลองไม่อยู่ในห้อง และมีผู้สังเกตเฝ้าดูผ่านทางกระจกทางเดียว (one-way mirror) พบว่า เด็กเกือบทุกคนแอบดูของเล่นนั้น และเมื่อผู้ทำการทดลองกลับมาแล้วถามว่า "ใครแอบดูบ้าง" มีเด็กเพียง 3 คน ที่แอบดูแล้วยอมรับว่าแอบดู มีบางคนแสดงอาการพิรุธทางสีหน้า เด็กบางคนแอบดู แต่บอกว่าไม่ได้แอบดู ขณะที่บางคนแอบดูกลับบอกว่าไม่ได้แอบดูแต่ขี้ม และ มีเด็กบางคนจับมือของตนเองมากขึ้น (Lewis, Stranger & Suillevan, 1989 อ้างถึงใน Fogel, 1991) การที่เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน แสดงว่าเด็กอาจจะรู้ถึงความคิดของผู้ใหญ่ นั่นคือพวกเขาคิดว่า ผู้ใหญ่ต้องเชื่อว่าเด็กแอบดูและพวกเขาจำเป็นต้องพยายามเปลี่ยนความคิดของผู้ใหญ่ Chandler et al., (1989) ได้ทำการศึกษาในแนวนี้อีกครั้ง ผู้ทำการทดลองบอกให้เด็กซ่อนของโดยไม่ให้ผู้ทำการทดลองทราบ พวกเขาสามารถทำได้หลายทาง โดยการเอาผ้ามาปิด บอกที่ผิด ถ้าถูกถามให้ช่วยหาของ และโดยการพูดโกหก เด็กที่มีอายุ 2 ปี 6 เดือนใช้รูปแบบนี้ทั้ง 3 แบบ พวกเขาสามารถแสดงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้ใหญ่เกิดความเข้าใจผิดได้ตามที่ผู้ทำการทดลองบอกให้ทำ แสดงว่าเด็กไม่เพียงแต่เล่นเพื่อเปลี่ยนความคิดของผู้ใหญ่ หรือทำให้ผู้ใหญ่เกิดการเข้าใจผิดเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงถึงการกระทำที่นำไปสู่ความเข้าใจผิดได้ (Chandler et al., 1989)

อย่างไรก็ตามได้มีนักจิตวิทยาหลายท่าน (Bartsch & Wellman 1989; Mitchell & Lacohee, 1991; Moses & Flavell, 1990; Wellman & Bannerjee, 1991) พยายามปรับปรุงรูปแบบของการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิด (ในการศึกษาของ Wimmer & Perner, 1983) ที่มีเนื้อเรื่องซับซ้อน ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของบุคคลได้ โดยการปรับปรุงเนื้อเรื่องให้ง่ายขึ้น และ Mitchell & Lacohee (1991) (อ้างถึงใน Robinson & Mitchell, 1995) และ Robinson & Mitchell (1994) ได้มีการเสนอรูปแบบที่ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากเกินไปซึ่งจะทำให้เด็กสับสนเหตุการณ์

เดิมที่ทำให้เกิดความเชื่อที่ผิด โดยการเสนอสถานการณ์ที่มีความต่อเนื่องกัน และเป็นลักษณะที่มองเห็นได้พร้อมกันมีรูปภาพประกอบ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เด็กสามารถจำได้เกี่ยวกับคำตอบของตนเองในครั้งแรกที่ถูกถามคำถาม ถึงแม้ว่าจะพบกับความเป็นจริงที่ไม่ตรงกับคำตอบของตน โดย Mitchell & Lacohee (1991) ได้ปรับปรุงรูปแบบของการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับกล่องลูกกวาด (Smarties box ซึ่งเป็นที่รู้จักดีในเด็กแถบยุโรปและอเมริกา) ซึ่งเดิมผู้ทดลองได้นำกล่องลูกกวาด (Smarties box) ที่มีดินสออยู่ข้างในมาให้เด็กดูแล้วถามเด็กว่า "หนูคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง" เด็กตอบว่า "ลูกกวาด" ต่อมาผู้ทดลองเปิดกล่องให้เด็กดู ซึ่งเด็กจะพบว่า มีดินสออยู่ข้างใน แล้วปิดกล่องจากนั้นถามเด็กว่า "ครั้งแรกหนูคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง" เด็กอายุ 3 ปี ตอบว่า "ดินสอ" ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ทดลองได้ให้เด็กเลือกภาพสิ่งของที่เด็กคิดว่าอยู่ในกล่องและเก็บภาพนั้นไว้ในกล่องอีกกล่องหนึ่ง (รูปนี้ยังคงอยู่จนกระทั่งสิ้นสุดการทดลอง) ด้วยวิธีการนี้ ความเชื่อในครั้งแรกของเด็กจะแสดงออกตามความเป็นจริงที่ปรากฏในรูปภาพ แล้วให้เด็กดูว่าจริงๆ แล้วมีดินสอบรรจุอยู่ข้างใน หลังจากนั้นจึงปิดกล่องแล้วถามเด็กว่า "ครั้งแรกหนูคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง" เด็กในกลุ่มนี้สามารถตอบคำถามที่เกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบเดิม วิธีการแบบนี้ได้มีการนำมาทำซ้ำอีกครั้ง โดย Freeman & Lacohee (1994) (อ้างถึงใน Robinson & Mitchell, 1995) ก็พบว่า มีผลแบบเดียวกัน

จากการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด จะเป็นลักษณะของการทำนายพฤติกรรม (Prediction) ซึ่งเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ หรือคาดว่าบุคคลนั้นจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อไป เป็นลักษณะของสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความยากในการที่จะตอบได้ถูกต้อง แม้ว่าเด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดแล้วก็ตาม โดยเฉพาะในเด็กที่อายุน้อย (Robinson & Mitchell, 1995) และเมื่อนำเอาการทำนายพฤติกรรม มาใช้ในการประเมินความสามารถของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนพบว่า เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 4 ปี ส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการเข้าใจเรื่องความเชื่อที่ผิด ทำให้เกิดข้อโต้แย้งจากนักวิจัยหลายท่านว่าเป็นการประเมินความสามารถของเด็กต่ำกว่าความเป็นจริง จึงได้พยายาม

หาวิธีการที่จะสามารถประเมินความสามารถของเด็กให้ใกล้เคียงกับความ เป็นจริงให้มากที่สุด ซึ่งมีนักวิจัยหลายท่าน (Bartsch & Wellman, 1989; Moses, 1993; Robinson & Mitchell, 1995) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในเด็กอายุ 3 ปี และ 4 ปี โดยการสร้าง รูปแบบของการศึกษาในลักษณะของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม (Backward Explanation) ของตัวละครในเรื่องว่า เพราะเหตุใดตัวละคร จึงทำพฤติกรรมเช่นนั้น ซึ่งเป็นการเปิดเผยให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครที่ ขัดแย้งกับความเป็นจริง เช่นการค้นหาของในที่เดิมต่างๆ ที่สิ่งนั้นไม่ได้อยู่ที่นั่น แล้ว (แสดงถึงการมีความเชื่อที่ผิด) พบว่าเด็กที่อายุน้อยสามารถอธิบายได้ ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของตัวละคร โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างฟังเรื่อง เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด เช่น เจนค้นหาลูกแมว ใต้เป็ชโน แต่ลูกแมวยู่ใต้โต๊ะ เจนทำแบบนั้นเพราะอะไร เด็กอายุ 3 ปี สามารถตอบถูกต้องว่าเพราะเจนไม่รู้ว่าลูกแมวอยู่ที่ไหน เด็กทราบว่าภารกิจ เจนไม่รู้ทำให้เจนค้นหาลูกแมวผิดที่ (Bartsch & Wellman, 1989) และ ในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม กับการทำนายพฤติกรรม (Robinson & Mitchell, 1995) ที่เป็นเรื่อง เกี่ยวกับฝาแฝดสองคนที่อยู่ในห้องเดียวกัน (กลุ่มของการทำนายพฤติกรรมฝาแฝด จะแต่งตัวต่างกัน กลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม ฝาแฝด จะแต่งตัวเหมือนกัน) และมีภาพประกอบ ฝาแฝดคนหนึ่งเอาลูกบอลเก็บไว้ที่ กล่องสีแดงแล้วออกไปข้างนอก อีกคนหนึ่งย้ายที่ของลูกบอลไปเก็บไว้ที่กล่องสี น้ำเงิน แล้วก็ออกไปข้างนอก เมื่อแม่เข้ามาในห้องพร้อมกับฝาแฝดทั้งสองคน แม่ถามว่า "ลูกบอลอยู่ที่ไหน" ในกลุ่มของการทำนายพฤติกรรมเด็กจะถูกถาม ว่า "ฝาแฝดคนที่ออกไปข้างนอกคนแรก จะไปหาลูกบอลที่ไหน กล่องสีแดง หรือกล่องสีน้ำเงิน" กลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เนื้อเรื่องจะมีต่อไปว่า ฝาแฝดคนหนึ่งเดินไปหาลูกบอลที่กล่องสีแดง อีกคนหนึ่ง เดินไปหาลูกบอลที่กล่องสีน้ำเงิน จากนั้นถามเด็กว่า ฝาแฝดคนที่เดินไปหาลูก บอลที่กล่องสีแดงที่ไม่มีลูกบอล เป็นฝาแฝดคนที่อยู่ข้างนอกห้องหรืออยู่ข้างใน ห้องในขณะที่ลูกบอลถูกย้ายที่ เด็กอายุต่ำกว่า 4 ปี สามารถตอบได้ถูกต้องว่า ฝาแฝดคนที่ออกไปข้างนอกขณะที่ลูกบอลถูกย้ายที่ คือคนที่ค้นหาลูกบอลในกล่อง

สีแดงที่ไม่มีลูกบอลอยู่ และยังพบว่ากลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มของการทำนายพฤติกรรม แสดงว่าวิธีการของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถนำมาใช้ในการประเมินความสามารถของเด็กที่มีอายุน้อยในเรื่องความเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ดีกว่าวิธีการทำนายพฤติกรรม

การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่ทำการศึกษาในต่างประเทศแต่เดิมนั้น (Wimmer & Perner, 1983; Perner, Leekhem & Wimmer, 1987) ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการทำนายพฤติกรรม ผลที่ได้มักพบว่า เด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป จึงจะสามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ ซึ่งนักวิจัยหลายท่าน (Bartsch & Wellman, 1989; Moses, 1993; Robinson & Mitchell, 1995) ได้โต้แย้งว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรม เป็นการประเมินความสามารถของเด็กต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากวิธีการทำนายพฤติกรรมเป็นรูปแบบของพฤติกรรมของตัวละครที่ยังไม่เกิดขึ้น ทำให้เด็กตอบคำถามได้ถูกต้องน้อย เพราะยากเกินไป แม้ว่าเด็กคนนั้นจะมีเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิดก็ตาม นักวิจัยจึงได้พยายามศึกษาหาแนวทางที่จะสามารถประเมินความสามารถให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด และพบว่าวิธีการของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถประเมินความสามารถของเด็กได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรม และพบว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 4 ปี ก็สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรม เนื่องจากวิธีของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เป็นการสร้างรูปแบบของพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้นแล้ว หลังจากนั้นจึงถามถึงสาเหตุของพฤติกรรมนั้น และพฤติกรรมของการค้นหาของในสถานที่ผิด เป็นเหมือนกับตัวชี้้นำให้เด็กทราบถึงความเชื่อที่ผิดของตัวละคร นั่นคือ เด็กสามารถทราบได้จากการดูการแสดงพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้น และการค้นหาของในสถานที่ผิดเป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็นได้ จึงช่วยสนับสนุนการมีความเชื่อที่ผิดของตัวละครให้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อเด็กต้องเปรียบเทียบกับสิ่งที่เด็กรู้ว่าแท้จริงแล้วสิ่งของนั้นอยู่ที่ใด ซึ่งด้วยวิธีการนี้ ถ้าเด็กมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดแล้ว เด็กก็จะสามารถอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมของตัวละคร

ที่มีความเชื่อที่ผิดได้ อย่างไรก็ตามได้มีนักวิจัยบางท่าน (Moses & Flavel, 1990) ได้โต้แย้งว่าเด็กอายุ 3 ปี ไม่มีความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด และการที่เด็กพบพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด ไม่ได้ทำให้เด็กเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดมากขึ้น

จากทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น จะพบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นรูปแบบของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าเด็กเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดแสดงว่าเด็กเข้าใจว่าบุคคลอื่นจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อที่ผิดของเขา แม้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกจะไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้นก็ตาม จากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่สามารถสรุปได้แน่นอนว่า เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่มีระดับอายุเท่าใดที่เริ่มมีความเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิด จึงเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาให้ความสนใจและพยายามที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับพัฒนาการของความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ตลอดจนกระบวนการการทำงานของสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในเรื่องนี้ โดยวิธีต่างๆ กัน ซึ่งมีทั้งข้อสรุปและข้อโต้แย้งต่างๆ มากมาย และในการศึกษาในเรื่องของความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด ยังไม่มีการศึกษาในเด็กไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการที่จะศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของเด็กไทย โดยการเปรียบเทียบระหว่างการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรมว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ในเด็กไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจของเด็กในเรื่องของสภาวะจิตใจต่อไป

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทารกเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ตรง จากการรับรู้สัมผัส และจากการได้สัมผัสวัตถุ ตลอดจนการเคลื่อนไหววัตถุ และยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการกระทำของเขา ต่อมาเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นในช่วงของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน เด็กจะเริ่มมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นจากสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเขา ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น โดยที่เด็กได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of

Mind) ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ว่ามีความสัมพันธ์กับสภาวะของจิตใจอย่างไร

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind)

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) เป็นทฤษฎีที่มีรูปแบบมาจากแนวความคิดทางปรัชญาเชิงวิทยาศาสตร์ (The Philosophy of Science) (Perner, 1991) (ซึ่งไม่ได้มีการระบุอย่างชัดเจนว่าใครเป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้) ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) เป็นแนวความคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน (Leslie, 1988; Wimmer, Hogrefe, & Sadian, 1988; Wellman, 1990; Perner, 1991) ที่นำไปใช้เป็นทฤษฎีในการอธิบายเกี่ยวกับความเข้าใจสภาวะของจิตใจและเป็นความรู้เกี่ยวกับโลกของจิตใจ (The Mental World) ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ความต้องการ ความตั้งใจ และที่เรียกว่าเป็นทฤษฎีเพราะมันมีลักษณะของการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน และเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏบนโลก ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้มาอธิบายถึงสาเหตุของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ สามารถนำมาใช้ในการอธิบายสาเหตุต่างๆของการเกิดพฤติกรรมได้ นั่นคือ แนวความคิดของจิตใจที่มีความต่อเนื่องกันจะถูกนำมาใช้เป็นหลักในการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ

Wellman (1990) กล่าวว่า ถ้าเราเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะจิตใจก็จะทำให้เราเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อด้วย ซึ่งเราจะพบความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจอย่างสมบูรณ์ได้ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย การเข้าใจในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การเข้าใจเกี่ยวกับความคิด ต้องรู้ว่าความคิดมีความแตกต่างจากวัตถุ เช่น ความคิดเกี่ยวกับสุนัขแตกต่างจากสุนัขจริงๆ นั่นคือความคิดเกี่ยวกับสุนัขเป็นเพียงภาพในใจ ไม่มีตัวตน แต่สุนัขจริงๆ มีตัวตนและจับต้องได้
2. การเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ต้องมีความเข้าใจว่าความเชื่อ

แตกต่างจากความเป็นจริง ดังนั้นความเชื่อสามารถผิดได้ เช่น เรามีความเชื่อ
ว่าโลกมีลักษณะแบนได้ แม้ว่าความจริงแล้วมันจะมีลักษณะกลมก็ตาม

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ ต้องมีความเข้าใจว่าความ
ต้องการ มีความแตกต่างจากผลที่ปรากฏได้และการวางแผนแตกต่างจากการ
กระทำ เช่น เราต้องการไปเที่ยว Australia และวางแผนไว้ว่าจะไป แต่
การไปเที่ยว Australia จริงๆ อาจไม่ได้เป็นไปตามสิ่งที่ต้องการหรือแผนที่
วางไว้ เราอาจจะไม่ได้ไปเพราะไม่มีเงิน หรือเครื่องบินของเราอาจถูกผู้ก่อ
การร้ายจี้ให้ไปลงที่ Australia ทั้งๆ ที่เราไม่ได้ต้องการจะไป สภาวะของ
จิตใจในลักษณะนี้มีความแตกต่างกับการแสดงออกของพฤติกรรม

4. ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดแนวเพื่อฝัน (Fantasy) ว่าไม่
อยู่ในบังคับของความเป็นจริง เราอาจจะจินตนาการถึงสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่
เป็นความจริงหรือการสร้างภาพสมมติเกี่ยวกับวัตถุ หรือสถานการณ์ที่ไม่มีจริง
เช่น ม้าที่มีเขาและบินได้ (Unicorn) สภาวะสุญญากาศ การมีชีวิตที่อมตะ
และชีวิตหลังความตาย

5. ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตใจ ต้องมีความเข้าใจว่า จิตใจมีความ
เป็นส่วนตัวและเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล จิตใจของเราไม่เหมือนคนอื่น ความ
คิด ความต้องการ ระดับการรู้สึกตัว ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ความคาดหวัง สภาวะ
ของจิตใจ ทศนคติของแต่ละบุคคล ไม่เหมือนกัน เราอาจคิดว่าเรามีรูปร่าง
สมส่วน แต่คนอื่นอาจคิดว่าเรามีรูปร่างผอมเกินไป เป็นต้น

6. ความเข้าใจว่าจิตใจไม่ใช่ร่างกาย ร่างกายของเราอาจถูก
จำจอง แต่ความคิดของเรามีความเป็นอิสระ จิตใจของเราอาจอ่อนล้าได้แม้
ในขณะที่เรานอนหลับ หรือขณะที่ร่างกายมีผลกำลัง

7. การคิดใช้เหตุผลเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจมีความแตกต่างจาก
การคิดใช้เหตุผลเกี่ยวกับความจริงเช่น ความจริงที่ว่า Reagan เป็นประธานาธิบดี
ของสหรัฐอเมริกา และ Reagan เคยเป็นนักแสดงมาก่อน แต่ถ้ามีคนคิดว่า
Reagan เป็นประธานาธิบดี เขาก็ไม่จำเป็นต้องคิดต่อไปอีกว่า ประธานาธิบดี
คือผู้ที่มีอดีตเป็นนักแสดง

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจในเด็ก (The Child's Theory of Mind)

Flavell, Miller, P. H. & Miller, S. A. (1993) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ในเด็กไว้ว่า เด็กจะไม่สามารถพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในชีวิตประจำวันได้จนกว่าเด็กจะมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ การมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจจะทำให้เด็กเกิดกระบวนการการทำงานของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมรอบตัวเด็ก ทำให้เด็กสามารถอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้อื่นและสามารถทำนายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ โดยการอ้างอิงถึงสาเหตุที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความต้องการ การรับรู้ ความคิด อารมณ์และความตั้งใจได้ เด็กจะมีการความเข้าใจลักษณะของสภาวะของจิตใจในลักษณะ 5 แบบที่มีพัฒนาการต่อเนื่องกัน นั่นคือ

1. จิตใจเป็นสิ่งที่มียูอยู่จริง
2. จิตใจสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกได้
3. จิตใจแยกออกจากวัตถุและมีความแตกต่างจากโลกที่เป็นวัตถุกันอย่างชัดเจน
4. จิตใจสามารถเป็นตัวแทนของวัตถุและเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้
5. จิตใจเป็นสื่อกลางในการอธิบายเกี่ยวกับความเป็นจริงและประสบการณ์ทางอารมณ์

ความเข้าใจในลักษณะที่ 1-3 อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวถึงการรู้ความแตกต่างระหว่างสภาวะของจิตใจกับสิ่งภายนอกและความสัมพันธ์ระหว่างสองอย่างนี้ พัฒนาการของความเข้าใจในลักษณะที่ 2 ไปยังลักษณะที่ 3 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน พัฒนาการของความเข้าใจในลักษณะที่ 3 ไปยังลักษณะที่ 4 จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ลักษณะที่ 5 เป็นส่วนของรายละเอียดที่ขยายมาจากลักษณะที่ 4 ที่เกิดขึ้นในช่วงถัดมา

ลักษณะของจิตใจในรูปแบบต่างๆ มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. จิตใจเป็นสิ่งที่มียูอยู่จริง

พัฒนาการขั้นแรกคือการที่เด็กรู้ว่ามียูสิ่งหนึ่งที่เรียกว่าจิตใจที่ทำให้

มนุษย์มีการรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาและมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏบนโลกได้ ซึ่งสามารถพบได้ตั้งแต่วัยทารก จากการที่ทารกมองเห็นหน้าของพ่อแม่เมื่อตกใจกลัวหรือการที่ทารกแสดงปฏิกิริยาแตกต่างกันต่อคนและต่อวัตถุ และความเข้าใจในขั้นนี้ทำให้ทารกและเด็กวัยหัดเดินเกิดการเรียนรู้ที่จะคาดการณ์ได้ว่าบุคคลอื่นจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และนำไปใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ในช่วงอายุ 18-24 เดือน เด็กจะมีการใช้สัญลักษณ์ภายนอกแทนวัตถุในการเล่นสมมติเช่น การใช้ก๊วยหอมพุดแทนโทรศัพท์ เด็กรู้ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริง(โทรศัพท์จริง) กับสิ่งที่เป็นตัวแทน (ก๊วยหอมที่เด็กใช้เล่นแทนโทรศัพท์) แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างวัตถุและภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในใจ และในการเล่นกับตุ๊กตาเด็กวัยหัดเดินจะเล่นโดยสมมติให้ตุ๊กตาเดิน พูดคุย ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ได้มาจากการยึดเอารูปแบบของคนจริงๆ มาใช้ในการเล่น ซึ่งมาจากพื้นฐานจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในช่วงวัยทารก นอกจากนี้เด็กวัย 2-3 ปี สามารถกล่าวถึงสภาวะของจิตใจ เช่น ความต้องการและอารมณ์ได้ และต่อมาเด็กจะมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในการใช้ภาษาที่เกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ เช่น รู้ว่าการเดาตรงข้ามกับการรู้ ความเชื่อตรงข้ามกับการเพื่อฝัน ความตั้งใจตรงข้ามกับความบังเอิญ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วงวัยเด็ก เห็นได้จากการมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น และแนวคิดเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจที่เป็นต้นเหตุให้เกิดพฤติกรรม

2. จิตใจสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกได้

นักจิตวิทยาโดยทั่วๆ ไปมักจะอธิบายจิตใจ ว่าเปรียบเหมือนกับกล่องดำ (black box) ที่แทรกอยู่ระหว่างการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมและการแสดงออกของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้นนั้น การกระตุ้นรูปแบบหนึ่งจะนำไปสู่สภาวะของจิตใจในรูปแบบหนึ่ง สภาวะของจิตใจจะนำไปสู่พฤติกรรม เด็กสามารถนำเอาสภาวะของจิตใจไปใช้ในการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรม โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งที่มากระตุ้นได้ ซึ่งสภาวะของจิตใจต่างๆ จะรวมถึง อารมณ์ แรงจูงใจ ความตั้งใจ ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้ หรือลักษณะของบุคคล เด็กอายุ 2 ปี หรือ 3 ปี รู้ว่าคนสามารถมีการเชื่อมโยงทางปัญญา (Cognitively Connected) กับวัตถุและเหตุการณ์ต่างๆ

ที่เกิดขึ้นในโลกได้ เด็กอายุ 3 ปี รู้ว่าการเชื่อมโยงทางปัญญาสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น รู้ว่าสิ่งที่มองเห็นในขณะนี้ อาจไม่มีในช่วงเวลาต่อไป และรู้เกี่ยวกับความเป็นอิสระของความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงทางปัญญา เช่น รู้ว่าเราอาจจะได้ยินเสียงโดยไม่จำเป็นต้องมองเห็นได้ และเมื่อเขาเข้าใจการเชื่อมโยงทางปัญญา เขาก็จะมีการยึดเอาความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง เด็กจะเข้าใจว่าการเชื่อมโยงทางปัญญาขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับประสบการณ์และการแสดงออกของบุคคลนั้น เด็กอาจจะมีความฝันที่ไม่เหมือนกับคนอื่นได้ และการที่เด็กสามารถเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่าง สิ่งที่มากระตุ้น สภาวะของจิตใจ และพฤติกรรม จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่มีความต่อเนื่องไปสู่ความเข้าใจของสภาวะของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ เด็กรู้ว่าสภาวะของจิตใจเกิดจากการกระตุ้นของสิ่งเร้าและสามารถทำนายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาวะของจิตใจได้ว่าเป็นอย่างไร และในทางตรงกันข้ามเด็กก็สามารถบอกถึงพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่สังเกตได้ ว่าเกิดจากสภาวะของจิตใจที่มองไม่เห็น (กล่องดำ) ที่มีรูปแบบเป็นลักษณะอย่างไรได้ เช่น เกิดจากความเชื่อ หรือเกิดจากความต้องการ และเด็กอายุ 2-3 ปี จะนำเรื่องการรับรู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว

เด็กอายุ 2 ปี จะรู้ว่าสิ่งที่มากระตุ้นภายนอกก่อให้เกิดการรับรู้ภายในได้ เด็กว่าการมองไม่เห็นก่อให้เกิดการไม่รู้ได้ (Flavell, Shipstead, & Croff, 1978 อ้างถึงใน Flavell et al., 1993)

เด็กอายุ 3 ปี จะมีการรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของการรับรู้ว่าจะก่อให้เกิดความรู้ได้ เช่น การซ่อนของในตู้ บางคนจะค้นหาของในตู้ถ้าเขารู้ว่าของอยู่ที่นั่น ในขณะที่บางคนจะไม่ค้นหาของในตู้ถ้าเขาไม่รู้ (Pillow, 1989; Pratt & Bryant, 1990; Woolley, 1991 อ้างถึงใน Flavell et al., 1993)

เด็กอายุ 4 ปี จะจำได้ว่าแหล่งที่มาของรูปร่างนั้นได้มาด้วยวิธีใด คนอื่นจะค้นหาของที่อยู่ในลิ้นชักได้โดยการมองเห็นหรือมีคนบอก (Gopnik & Graf, 1988 อ้างถึงใน Flavell et al., 1993)

ถึงแม้ว่าเด็กที่มีอายุน้อยจะเริ่มมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจ แต่ก็มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายนอกว่า สามารถก่อให้เกิดสภาวะทางจิตใจได้

ในเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้น เด็กอายุ 2 ปีขึ้นไปสามารถทำนายพฤติกรรมและการแสดงออกของอารมณ์ที่มาจากความต้องการได้ เช่น พวกเขาเข้าใจว่า เมื่อมีคนต้องการคูกี้ เขาก็จะพยายามค้นหาคูกี้ และมีความสุขถ้าพบคูกี้ อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้ก็ยังไม่สามารถทำนายพฤติกรรมที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่อยู่ภายในได้ (Wellman & Woolley, 1990) เช่น แชนต้องการค้นหากระดาษของเขา แต่หาไม่พบ เขาจะรู้สึกเสียใจและพยายามค้นหาที่ใหม่ เด็กไม่รู้ว่าความเชื่อของแชนมีอิทธิพลต่อการค้นหาของในที่ต่างๆ Wellman (1990) กล่าวว่า เด็กอายุ 2-4 ปี จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ การรับรู้ การแสดงออกของอารมณ์ ที่มีการพัฒนาไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาของความเชื่อและความต้องการ ความเชื่อและความต้องการเป็นสภาวะของจิตใจเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันคือ ความเชื่อ หมายถึง การเชื่อมั่นว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงซึ่งอาจถูกต้องหรือผิดก็ได้ แต่ความต้องการ หมายถึง ความรู้สึกภายในหรืออารมณ์ (ความปรารถนา ความล่าเอียง) ที่มีต่อวัตถุ หรือสภาพการณ์ ในขณะนั้น ความต้องการอาจก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและความต้องการ ทำให้เด็กเกิดการสร้างทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการอธิบายพฤติกรรมของผู้อื่น เด็กอายุ 4-5 ปี จะมีความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างความต้องการกับความเชื่อได้ว่า ความต้องการเกิดจากสาเหตุภายใน และความเชื่อเกิดจากสาเหตุภายนอก ทั้งสองอย่างนี้ไม่เหมือนกัน

ความรู้ของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งที่มากระตุ้นสภาวะของจิตใจ และพฤติกรรม จะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ ความรู้สึก ความคิด ความตั้งใจ และบุคลิกภาพต่อไป

3. จิตใจแยกออกจากวัตถุและมีความแตกต่างจากโลกที่เป็นวัตถุ จากลักษณะของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในลักษณะที่ 2 ที่พบว่าเด็กจะมีความเข้าใจว่าจิตใจสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่บนโลกได้ แต่เด็กก็ยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจนนัก Piaget (1929) (อ้างถึงใน Flavell et al., 1993) กล่าวว่า เด็กมักสับสนเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ภายใน (ความคิด) และสิ่งภายนอก (คำพูด) เด็กพูดถึงความคิดว่า ความคิดเป็นลักษณะ

คล้ายกันซึ่งตรงข้ามกับ Wellman & Estes (1986) (อ้างถึงใน Flavell et al., 1993) ที่พบว่าเด็กที่อายุน้อยรู้ว่าภาพสัญลักษณ์ในใจไม่ใช่ความจริง คล้ายกับการรู้ว่ารูปภาพที่เห็นเป็นเพียงรูปถ่ายไม่ใช่ของจริง และรู้ว่าความคิด (สิ่งที่เป็นสภาวะของจิตใจ) มีความแตกต่างจากสิ่งอื่น พวกเขาเชื่อว่า คนสามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งอื่นได้ แม้ว่าในขณะนั้นเขาจะไม่เห็นมัน หรือยังไม่ได้สัมผัส หรือพูดถึงมัน และความคิดเป็นลักษณะเฉพาะภายในของแต่ละคน ผู้อื่นไม่สามารถรู้ได้ เด็กว่าการจินตนาการมีอยู่จริงแม้ว่าจะมองไม่เห็นหรือจับต้องไม่ได้ ในขณะที่เด็กก็รู้ว่าเขาไม่สามารถย้ายที่ของวัตถุจริงโดยใช้การคิดหรือการจินตนาการได้

เด็กอายุ 3 ปี รู้ว่าเราสามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีในโลกได้ เช่น มนุษย์ต่างดาว ผี มังกร หรือช้อนที่ร้องเพลงได้ เด็กรู้ว่าสัตว์ประหลาดไม่มีในโลก แต่เขาก็ยังรู้สึกกลัว และสามารถพบพฤติกรรมของการรู้สึกกลัวได้ในเด็กช่วงอายุ 4-6 ปี สิ่งที่ทำให้เกิดความกลัวแม้จะไม่ใช่ความจริง แต่ในความรู้สึกคิดว่ามันเป็นความจริง แม้แต่ในผู้ใหญ่ยังร้องตกใจกลัวขณะดูภาพยนตร์เขย่าขวัญ

4. จิตใจสามารถเป็นตัวแทนของวัตถุและเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้

จากการเข้าใจในสภาวะของจิตใจที่กล่าวมาจะพบว่า เด็กทารกมีการใช้สัญลักษณ์เกิดขึ้นในใจเด็กวัยหัดเดินสามารถที่จะแผ่ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่อยู่ในใจไปสู่สิ่งที่อยู่ภายนอกได้จากการเล่นบทบาทสมมติ เด็กอายุ 3 ปี รู้ว่าภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในใจไม่ใช่สิ่งที่เป็นความจริง เด็กอายุ 2-3 ปี พูดเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจได้และมีความเข้าใจว่าความต้องการสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมได้ อย่างไรก็ตามพวกเขายังไม่สามารถสะท้อนภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในใจ นั่นคือพวกเขาไม่สามารถสร้างภาพสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta-Representation) ที่มีอยู่เดิมได้ เด็กวัยนี้ยังไม่รู้ว่าจิตใจสามารถเป็นตัวแทนของวัตถุหรือเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในลักษณะที่ 4 จะอธิบายเกี่ยวกับความเข้าใจของเด็กในเรื่องของสภาวะจิตใจ ในการสร้างภาพสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของจิตใจที่เป็นตัวแทนของวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้ว่าสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจอาจเป็นเรื่องที่ไม่มีจริงหรือไม่ตรงกับ

ความเป็นจริงได้และความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ ต้องอาศัยการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถพบได้เมื่อเด็กมีอายุ 4 ปี โดยมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในลักษณะที่ 2 นั่นคือ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงกันระหว่าง สิ่งที่มากระตุ้น สภาวะของจิตใจ และพฤติกรรม ที่มีการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นจนกระทั่งเด็กอายุ 4 ปี สามารถเข้าใจได้ว่าภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจผิดจากความเป็นจริงได้

ในการศึกษาเรื่องความเข้าใจความเชื่อที่ผิด (Wimmer&Perner, 1983) ที่เกี่ยวกับการค้นหาสิ่งของที่มีการเคลื่อนย้ายไปในขณะที่ตัวละครไม่อยู่ แต่เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะทราบว่าของอยู่ที่ไหน เด็กอายุ 3 ปี จะไม่ทราบว่าตัวละคร จะไปค้นหาของตามพื้นฐานของความเชื่อของตัวเองที่เชื่อว่าของนั้นอยู่ที่ไหน มากกว่าความเป็นจริงที่แท้จริง แล้วขณะนี้สิ่งของนั้นอยู่ที่ไหน ทำให้เด็กอายุ 3 ปี ทำนายว่าตัวละครต้องค้นหาของในสถานที่ใหม่ แต่เด็กอายุ 4-5 ปี จะตอบได้ว่าตัวละคร จะไปค้นหาของในสถานที่ที่ตัวละครมีความเชื่อว่าสิ่งของนั้นอยู่ที่นั่น มากกว่าการค้นหาตามสภาพของความจริงในขณะนั้น พวกเขาจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับพฤติกรรมว่า ความเชื่อสามารถเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมได้ พฤติกรรมของคนที่ไม่แสดงออกมาอาจจะไม่ถูกต้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ถ้าเขามีความเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นความจริง ซึ่งเราเรียกความเชื่อที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงว่าความเชื่อที่ผิด และการสร้างสัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่ออาจจะถูกหรือผิดได้ซึ่งยังคงมีผลต่อพฤติกรรมทั้งสิ้น แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดยังรวมถึงเรื่องของการเปลี่ยนสัญลักษณ์ในใจ (Representation Change) (Gopnik & Astington, 1988) โดยผู้ทดลองให้เด็กอายุ 3 ปี ทาสของที่อยู่ในกล่องลูกกวาด ครั้งแรกเด็กจะตอบว่า "มีลูกกวาดอยู่ในกล่อง" แต่เมื่อเปิดดูแล้วพบว่าดินสออยู่ข้างใน ผู้ทดลองถามเด็กว่า "ในครั้งแรก หนูตอบว่ามีอะไรอยู่ข้างในกล่อง" เด็กจะตอบว่า "ดินสอ" และผู้ทดลองถามเด็กต่อไปว่า "เพื่อนของหนูที่อยู่ข้างนอก จะตอบว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง" เด็กตอบว่า "ดินสอ" แต่เด็กอายุ 4 ปี สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องว่าเพื่อนของเขาจะต้องตอบว่ามีลูกกวาดอยู่ในกล่อง นั่นคือเด็กอายุ 4 ปี รู้ว่าสิ่งที่อยู่ในใจสามารถเป็นตัวแทนของเหตุการณ์

ที่ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริงได้ แต่เด็กอายุ 3 ปี ไม่รู้ จึงตอบตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดในเรื่องของความเบี่ยงเบนของความเชื่อทางจริยธรรม (Deviant Moral Belief) และความเบี่ยงเบนของความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางสังคม (Deviant Social - Conventional Belief) ในเด็กอายุ 3 ปี พบว่าเด็กไม่สามารถเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ เช่น ถามเด็กว่า "ถ้าเด็กคนหนึ่งกัดขาของเพื่อน เด็กคนนั้นคิดว่าการกระทำนี้ถูกต้องหรือไม่" (ความเบี่ยงเบนของความเชื่อทางจริยธรรม) และถามเด็กว่า "ถ้าเด็กคนหนึ่งใส่ชุดนอนไปโรงเรียน เด็กคนนั้นคิดว่าการกระทำนี้ถูกต้องหรือไม่" (ความเบี่ยงเบนของความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางสังคม) จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าเด็กอายุ 3 ปีจะตอบอย่างรวดเร็วว่า "เด็กคนนั้นคิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง" แต่ก็มีเด็กจำนวนหนึ่งตอบปฏิเสธว่า "ไม่ถูกต้อง" ในคำถามเรื่องของความเบี่ยงเบนของความเชื่อที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางสังคม แสดงว่า เด็กตอบตามความเชื่อของตัวเองว่า การใส่ชุดนอนไปโรงเรียนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามวัฒนธรรมทางสังคม

ต่อมาได้มีผู้ทำการศึกษาในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 4 ปี ในเรื่องของความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดพบว่า

1. เด็กที่มีอายุน้อยจะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดเพราะสามารถสร้างสถานการณ์ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อที่ผิดได้
2. เด็กที่มีอายุน้อยจะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดถ้าความซับซ้อนของเนื้อเรื่องลดลง โดยใช้เนื้อเรื่องที่มีความกระชับและเข้าใจง่าย
3. เด็กที่มีอายุน้อยจะตอบคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้ถูกต้องมากขึ้น ถ้ามีคำว่า "ก่อน" (before) และคำว่า "เมื่อ" (when) อยู่ในประโยคคำถาม เช่น เมื่อเจนเข้ามาในครัว เขาจะมองหาอะไรก่อนเป็นอันดับแรก" (Lewis & Osborne, 1990 อ้างถึงใน Flavell et al., 1993)

การที่เด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดนั้น เด็กจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสภาวะของจิตใจกับผลที่ปรากฏ ความแตกต่างระหว่างความเชื่อกับความเป็นจริง และต้องเข้าใจเกี่ยวกับ

องค์ประกอบด้านอื่นๆ ประกอบด้วยจึงจะสามารถเกิดความเข้าใจในเรื่อง ความเชื่อที่ผิดได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดจากการรับรู้ของผู้อื่น (Perspective Taking) เด็กจะต้องเข้าใจว่าการรับรู้ของแต่ละคนมีความแตกต่างกันได้ ถ้าอยู่ในสถานที่ที่ต่างกัน เช่น คนที่อยู่หน้าบ้านจะมองเห็นลักษณะของบ้านแตกต่างจากคนที่อยู่หลังบ้าน
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ เด็กจะต้องมีความเข้าใจว่ามนุษย์สามารถจะแสดงพฤติกรรมที่มีความขัดแย้งกับอารมณ์ที่แท้จริงได้ เช่น เพื่อนของเขาอาจจะยิ้ม หลังจากตกจากรถจักรยาน เพื่อซ่อนความเจ็บปวดไว้ภายใน และการแสดงออกของอารมณ์ในสถานการณ์เดียวกัน อาจมีความแตกต่างกันได้ ถ้ามีประสบการณ์ในอดีตต่างกัน เช่น เด็กคนหนึ่งรู้สึกดีใจที่ได้ลูกสุนัขเป็นของขวัญ แต่เด็กอีกคนหนึ่งอาจจะตกใจกลัว เพราะเคยถูกสุนัขกัดมาก่อน
3. เด็กต้องมีความเข้าใจว่าประสบการณ์ที่เกิดจากการรับรู้ที่ไม่มีความชัดเจน จะทำให้เกิดการขัดแย้งในการสร้างสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในใจได้ เช่น เด็กอายุ 4 ปี จะเข้าใจได้ว่า การมองเห็นแค่สีอย่างเดียวไม่สามารถบอกได้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร เช่น การให้เด็กบอกชื่อของสัตว์โดยการมองผ่านกระดาษที่เจาะรูเล็กๆ จะเห็นเป็นสีเทา เด็กไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นสัตว์ชนิดใด เช่น อาจเป็นรูปภาพของช้างสีเทา หรือรูปภาพของกระดาษสีเทาก็ได้
4. เด็กต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและสิ่งที่ เป็นจริง เด็กรู้ว่าแอปเปิลที่ทำจากขี้ผึ้งไม่ใช่แอปเปิลจริงๆ แม้ว่ามองดูแล้วเหมือนแอปเปิลก็ตาม เด็กช่วงอายุ 4-6 ปี จะสามารถพัฒนาความเข้าใจด้านนี้ไปสู่การสร้างสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และรู้ว่ามีความแตกต่างจากความเป็นจริงได้

จากลักษณะของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในลักษณะที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า การสร้างภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจในสิ่งที่เป็นจริงสามารถสร้างได้หลายแนวทาง และภาพสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นอาจผิดไปจากความจริงได้ พฤติกรรมที่แสดงออกมาอาจผิดไปจากความจริงได้ ขึ้นอยู่กับสภาวะของจิตใจในขณะนั้น ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏอาจผิดไปจากความจริงได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะและคุณสมบัติของวัตถุนั้นๆ และบุคคล 2 คน อาจมีการรับรู้

และความเชื่อ แตกต่างกันได้

5. จิตใจเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับความเป็นจริง และประสบการณ์ทางอารมณ์

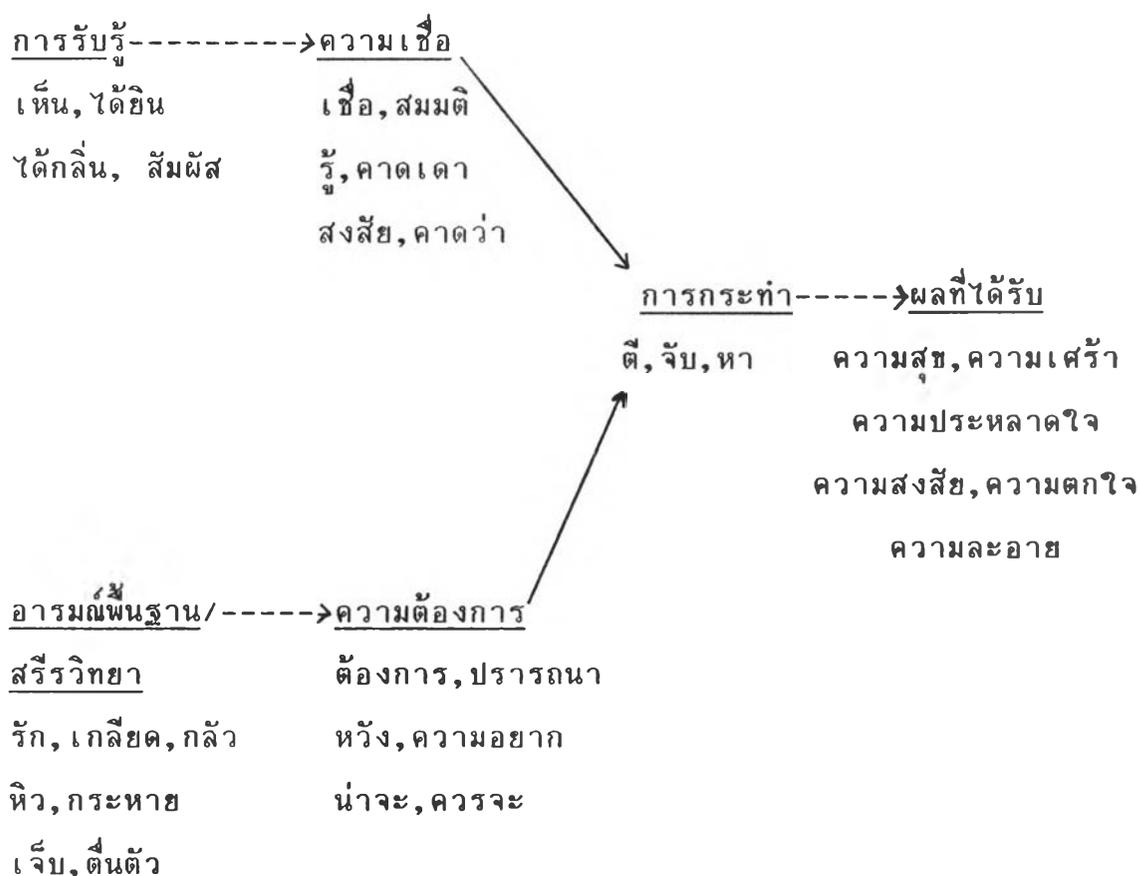
การเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในลักษณะที่ 4 เป็นสิ่งที่บอกเป็นนัยว่า สภาวะของจิตใจสามารถนำมาเป็นสื่อกลางระหว่างประสบการณ์จริงในการเลือกสรร การรวบรวม การส่งผ่านข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมันอาจจะได้ข้อมูลที่ไม่ครบ หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมได้ แม้ว่าการเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นในช่วงอายุ 6 ปี พัฒนาการเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องที่ผิดและสิ่งที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงก็สามารถพบได้ในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี เด็กจะมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิด ภาพลวงตา ความล่าเอียง การให้เหตุผล และมีความรู้เกี่ยวกับสภาวะของจิตใจที่มีรายละเอียดเพิ่มก่าเดิมเล็กน้อย เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนยังไม่เข้าใจว่า การรับข้อมูลของบุคคลจะต้องอาศัยกระบวนการของการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อความรู้ของเขา เด็กจะไม่เข้าใจว่าการที่มนุษย์ได้รับความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อนจะมีอิทธิพลต่อความรู้หรือการรับรู้ในปัจจุบันของเขา และไม่เข้าใจว่าการรับรู้ข้อมูลที่อยู่ภายในจิตใจ สามารถส่งผ่านออกมาเป็นคำพูดได้ เด็กที่มีอายุน้อยจะมีการยึดแนวคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง โดยคิดว่าผู้อื่นจะมีความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจเหมือนกับเขาในขณะที่เด็กที่มีอายุมากไม่มีแนวคิดนี้

เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลจากสิ่งที่อยู่ภายนอกไปสู่จิตใจ (การเข้าสู่การรับรู้) สภาวะภายในจิตใจ (การอนุมานสาเหตุ) และจากสภาวะจิตใจไปสู่ภายนอก (การปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น) เด็กมักจะรู้สึกสับสนระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่อยู่ในใจ เด็กที่มีอายุ 3 ปี จะรู้แต่เพียงว่า ความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่เด็กอายุ 4-5 ปี จะรู้ว่าข้อมูลหรือความรู้ที่ได้จะนำไปสู่การสร้างสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสิ่งนั้น และรู้ว่าการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดการสร้างสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนแตกต่างกัน เขาจะเข้าใจได้ว่าเขารู้อะไรและรู้ได้อย่างไร เช่น จากการเห็น จากความรู้สึกและจากการมีคนบอก เด็กอายุ 6 ปี หรือมากกว่า จะรู้ว่าความรู้ อาจมาจากสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ (The Contributions of Mind) หรือมา

จากรูปแบบของการอนุมาน (The Form of Inferences) และรู้ว่า ประสบการณ์ในอดีตจะมีผลต่อสภาวะของจิตใจ ต่ออารมณ์ และต่อการอนุมาน ทางสังคม (Social Inferences) เด็กประถมนจะรู้ว่าสภาวะที่อยู่ภายในมี ผลต่อการแสดงออกของอารมณ์ ถ้าเขาไม่รู้ถึงสิ่งที่อยู่ภายใน เขาก็จะคิดว่าการ แสดงออกของอารมณ์นั้นขึ้นกับเหตุการณ์ที่อยู่ภายนอก

รูปแบบที่ก่อให้เกิดความเชื่อ

การทำความเข้าใจสภาวะที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลเป็นสภาวะ ที่ไม่สามารถกำหนดให้เป็นรูปธรรมได้อย่างแน่นอน ดังนั้นในการกล่าวถึงมโนทัศน์ ของจิตใจจำเป็นต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่า มโนทัศน์ของจิตใจเป็นสภาวะ ภายในของบุคคลที่มีอยู่จริงเช่นเดียวกับที่เราเชื่อในเรื่องของวัตถุ มีความเป็น ไปได้ที่เราสามารถทำนายหรืออนุมานสภาวะภายใน โดยอาศัยการกระทำของ บุคคลนั้น (Wellman, 1987 อ้างถึงใน อรุณรัตน์ พิมพ์สุตตะ, 2533) นอกจากนี้ Wellman (1990) ได้ให้แนวคิดของทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจว่า การกระทำภายนอก (Covert Action) ของบุคคลมาจากสภาวะทางความ คิดภายใน ในเรื่องความเชื่อ และความต้องการดังนี้

(จาก Wellman, 1990)

นอกจากนี้ Wellman (1990) ยังได้กล่าวว่าความเชื่อหรือความต้องการนี้ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่างๆ มากมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากผลของการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว สามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะได้ดังนี้

1. ผลของการกระทำสามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ ขึ้นกับว่าความต้องการของเขาประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เช่น ถ้าความต้องการของเขาประสบความสำเร็จ (หรือต้องการหลีกเลี่ยงสิ่งใดแล้วสามารถหลีกเลี่ยงได้) เขาก็จะเกิดความพึงพอใจ ซึ่งอยู่ในรูปของ ความสุข ความยินดี ความพอใจ ความสบายใจ แต่ถ้าความต้องการของเขาล้มเหลว (หรือต้องการหลีกเลี่ยงสิ่งใดแล้วเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้) เขาก็จะเกิดความไม่พึงพอใจซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของความโกรธ ความเจ็บปวด และความผิดหวัง

2. ผลของการกระทำที่เกิดขึ้นสามารถตรงกับความต้องการหรือไม่ตรงกันก็ได้ เช่น ถ้าบุคคลหนึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับเหตุการณ์

หนึ่ง (หรือคาดหวังว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น) แต่ไม่เกิดขึ้น (หรือคาดหวังว่าจะไม่เกิดขึ้น แต่เกิดขึ้น) ผลที่ได้จะอยู่ในรูปแบบของความประหลาดใจ ความสับสน หรือถ้ามีความเชื่อว่าจะมีบางอย่างเกิดขึ้น (หรือคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น) แล้วเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ผลที่ได้จะอยู่ในรูปของการยอมรับ

3. ผลของการกระทำนั้นตรงกับความตั้งใจของบุคคลหรือไม่ก็ได้ ถ้าผลที่เกิดขึ้นตรงกับความตั้งใจของเขา นั่นคือ ผลที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อและความต้องการที่อยู่ภายใน ผลที่ได้รับอาจอยู่ในรูปของความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และความประหลาดใจหรือการยอมรับ แต่ถ้าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ได้ตั้งใจและไม่ได้คาดถึงผลที่จะได้รับ บุคคลนั้นอาจจะเกิดความประหลาดใจ ความรู้สึกผิด ความตกใจ หรืออาจออกมาในรูปของความอึดอัดใจ ความพึงพอใจก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของผลที่เกิดขึ้น

รูปแบบของความเชื่อกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิด

เมื่อนำเอาลักษณะของความเชื่อของเด็ก มาพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในเด็กอายุ 3 ปี เกี่ยวกับสภาวะจิตใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ในการฟังเรื่องแชลลีและแอนนี่ (Baron-Cohen, Leslie, & Frith, 1985 อ้างถึงใน Cox, 1994) เนื้อเรื่องมีดังนี้

แชลลีและแอนนี่อยู่ในห้อง แชลลีเอาลูกหินเก็บไว้ในตะกร้า แล้วเดินออกไปนอกห้อง แอนนี่เอาลูกหินออกมาจากตะกร้าไปเก็บไว้ในกล่อง แล้วก็ออกไปนอกห้อง ต่อมาแชลลีเดินเข้ามาในห้อง

ผู้วิจัยจะถามเด็กว่า "แชลลีจะค้นหาลูกหินที่ไหน" เด็ก อายุ 3 ปี เกือบทุกคนจะตอบว่า "แชลลีจะค้นหาลูกหินในกล่อง"

Leslie (1988) กล่าวว่า เด็กอายุ 3 ปี อาจจะยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดว่า ความเชื่อของแชลลีอาจจะมีสาเหตุมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (การค้นหาลูกหินของแชลลี), สิ่งที่แชลลีรู้มาก่อน (แชลลีรู้ว่าลูกหินอยู่ในตะกร้าทำให้แชลลีเชื่อว่ามันต้องอยู่ที่นั่น), และสิ่งที่แชลลีไม่รู้ (แชลลีไม่รู้ว่ามีคนย้ายที่ของลูกหิน เพราะเขาไม่ได้อยู่ในห้องในขณะนั้น สิ่งนี้ไม่ได้อยู่ในความเชื่อของแชลลี) ดังนั้นเมื่อเขากลับเข้ามาอีก

ครึ่ง เธอจึงไม่เปลี่ยนความเชื่อของเธอ (เธอยังคงค้นหาของที่เดิม)

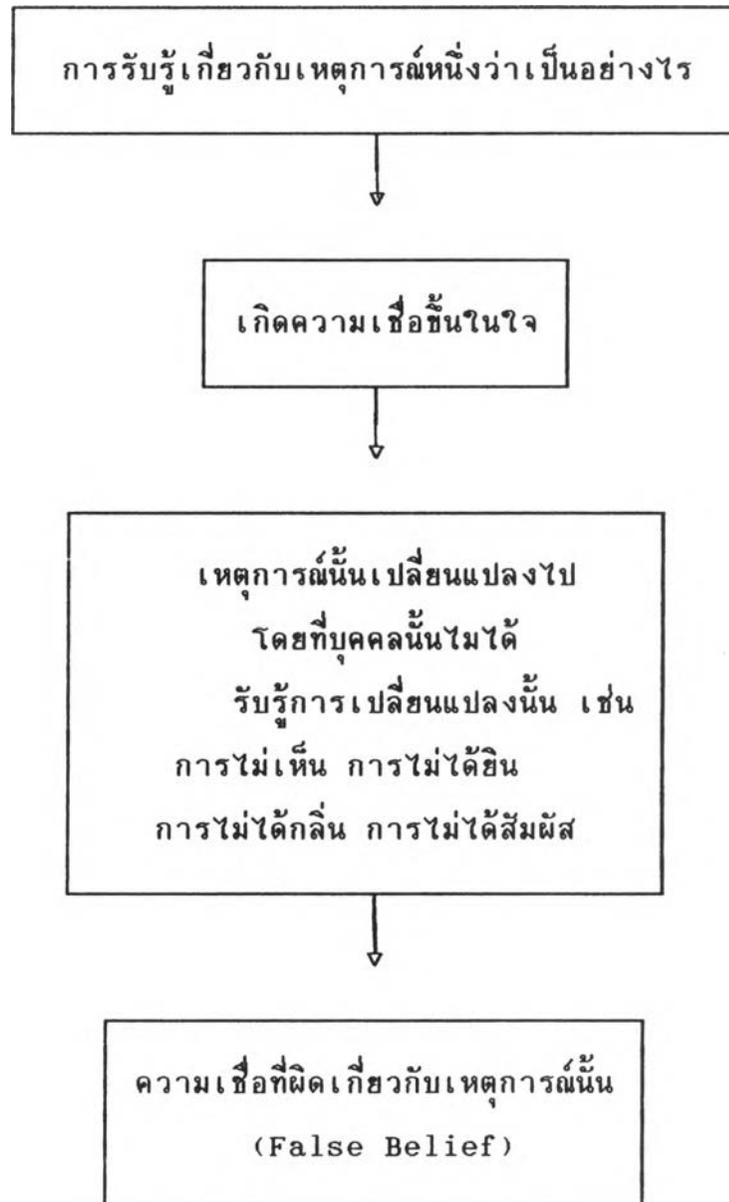
ในงานค้นหาสิ่งของที่อยู่ในกล่องลูกกวาด (Smarties box) (Perner, Leekam, & Wimmer, 1987) ซึ่งคล้ายกับเรื่องของแซลลี่และแอนนี่ แต่เป็นลักษณะของการเล่นทายปัญหา ดังนี้

ผู้ทดลองนำกล่องลูกกวาดมาให้เด็กดู แล้วถามเด็กว่า "ในกล่องนี้มีอะไร" เด็กจะตอบว่า "ลูกกวาด" จากนั้นเปิดให้เด็กดูว่ามีดินสออยู่ข้างใน และถามเด็กต่อไปว่า "เพื่อนของหนูที่อยู่นอกห้องจะตอบว่าในกล่องนี้มีอะไร" เด็กมักจะตอบว่า "เพื่อนจะตอบว่ามีดินสออยู่ข้างใน" และเมื่อให้เพื่อนเข้ามาในห้องผู้ทดลองถามเด็กที่เข้ามาทีหลังนี้ว่า "หนูคิดว่าในกล่องนี้มีอะไร" เพื่อนของเขาตอบว่า "ลูกกวาด"

Leslie กล่าวถึงเรื่องกล่องลูกกวาดว่า เด็กอายุ 3 ปี ไม่ทราบถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อของเพื่อนของเขา นั่นคือ เพื่อนของเขาเชื่อว่ากล่องลูกกวาด จะต้องมียูกันอยู่ในนั้น เพื่อนของเขาไม่รู้ว่ามันมีดินสออยู่ในนั้น เพื่อนของเขา จึงไม่เปลี่ยนความเชื่อ แต่เด็กไม่เข้าใจว่าความเชื่อสามารถก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมได้ แสดงให้เห็นว่าเด็กที่มีอายุน้อย ยังขาดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ซึ่งเราสามารถสรุปรูปแบบของการเกิดความเชื่อที่ผิดได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบของการเกิดความเชื่อที่ผิด

รูปแบบของการเกิดความเชื่อที่ผิด

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดของเด็ก พบว่าเด็กที่มีอายุน้อยส่วนมากยังขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ และได้มีการให้คำอธิบายไว้หลายแนวทาง ดังนี้ คือ

ความเชื่อที่ผิดกับทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจในเด็ก

(False Belief and The Child's Theory of Mind)

ผลที่ได้จากการศึกษาในเรื่องของความเชื่อที่ผิดแสดงให้เห็นว่าเด็กอายุ 4 ปี มีการเริ่มต้นของพัฒนาการทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of mind) เกิดขึ้นแล้ว โดยการอธิบายพฤติกรรมของคนในแนวทางที่เกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของคนๆ นั้นได้ ดังนั้นเด็กอายุ 4 ปี จึงสามารถทำนายได้ว่าแซลลี่จะค้นหาลูกหินในตะกร้า เพราะว่าเป็นที่ ที่แซลลี่เชื่อว่ามีลูกหิน แม้จะเป็นความเชื่อที่ผิดก็ตาม แม้ว่าเด็กอายุ 3 ปี จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ปรากฏในลักษณะของสัญลักษณ์ (Representation) เกี่ยวกับสถานที่จริง และสถานที่ผิดที่ลูกหินซ่อนอยู่ แต่พวกเขาไม่สามารถทราบถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ทั้งสองอย่างว่าสามารถทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมในลักษณะของความเชื่อที่ผิดได้ เด็กจึงไม่สามารถนำเอาความเชื่อที่ผิดของแซลลี่ มาเป็นแนวทางในการทำนายพฤติกรรมของแซลลี่ว่าจะค้นหาของที่ไหน และพวกเขายังทำนายพฤติกรรมของแซลลี่ว่าแซลลี่ต้องค้นหาลูกหินในที่ที่มีอยู่จริง และไม่มีเหตุผลสำหรับพวกเขาที่จะตอบว่าแซลลี่ค้นหาลูกหินในสถานที่ผิด เพราะการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ ไม่ได้หมายถึงการที่เด็กสามารถให้เหตุผลในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ โดยใช้สิ่งที่เด็กรู้ความเชื่อ ความรู้สึกหรือสิ่งที่เขาจำได้เกี่ยวกับสภาวะทางใจของผู้อื่นเท่านั้น เพราะการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจยังหมายถึงความสามารถในการรู้ความแตกต่างระหว่างความรู้ที่อยู่ภายในของเด็กเองกับความรู้ของผู้อื่น ในการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด เด็กต้องมีพื้นฐานของการสร้างสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta- Representation) ที่เกิดขึ้นในจิตใจของเด็กซึ่งคล้ายกับการสร้างภาพของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเชื่อของแซลลี่และการสร้างภาพที่แสดงถึงความเข้าใจของเด็กที่มีต่อความเชื่อนั้น เหมือนกับการสร้างสิ่งที่เป็นตัวแทนขึ้นในใจซ้อนกันสองชั้น มีผู้นำแนวความคิดนี้ไปใช้ในการอธิบายความเข้าใจ

ในเรื่องความเชื่อที่ผิด 2 แนวทางคือ Leslie (1988) และ Perner (1991) ดังนี้

รูปแบบของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ ของ Leslie

(Leslie's Modeling Meta - Representations)

Leslie (1988) ได้อธิบายลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่เกิด ภายในโดเมนอาศักรูปแบบ 3 อย่าง ดังนี้คือ

1. สิ่งที่เป็นตัวแทนเป้าหมาย (Agent) คือเป้าหมายที่ใช้แทนบุคคลที่ทำพฤติกรรมนั้น เช่น จีน หรือ แม่
2. การแสดงออก (Expression) หมายถึงการนำเอาสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนที่อยู่ภายใน (การสร้างสัญลักษณ์แทนกัน) ออกมาแสดงให้คนอื่นรับรู้ได้ตามชนิดของสัญลักษณ์นั้นๆ เช่น การใช้กล้วยหอมแทนโทรศัพท์
3. ความสัมพันธ์ของข้อมูล (Information Relation) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เป็นตัวแทน (Agent) และการแสดงออก (Expression) เปรียบเหมือนการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสิ่งทั้งสองนี้เข้าด้วยกัน และแสดงออกมาในรูปแบบของการเล่นสมมติ หรือความคิด

Leslie กล่าวว่า เด็กอายุ 2-3 ปี สามารถนำเอาวิธีการของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta - Representations) ไปใช้ในการเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นความเข้าใจขั้นพื้นฐานของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ แต่ขาดความสามารถในการอนุมานสาเหตุเกี่ยวกับสถานะของจิตใจว่าสามารถเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมได้ เด็กอายุ 4 ปี จะมีการนำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) มาใช้ร่วมกับรูปแบบของการเกิดสัญลักษณ์ซ้อนของสัญลักษณ์ (Meta-Representations) และสามารถอนุมานสาเหตุเกี่ยวกับสถานะของจิตใจได้ว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ทำให้เด็กสามารถให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรมได้ ดังนั้นเด็กอายุ 4 ปี จึงตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ แต่เด็กอายุ 3 ปี ตอบไม่ได้ เช่น การใช้วัตถุอันหนึ่งแทนวัตถุอีกอันหนึ่งในการเล่นสมมติ (Pretend Play) ของเด็กอายุ 3 ปี โดยการใช้อีกกล้วยหอมแทนโทรศัพท์ เด็กพูดกับกล้วยหอมและขณะเดียวกันเขาก็ทราบว่ามันคือกล้วยหอมไม่ใช่โทรศัพท์ วิธีการนี้

Leslie เรียกว่า กลไกของสร้างรูปแบบการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Decoupling Mechanism) หมายถึง การใช้สิ่งของหนึ่งแทนสิ่งของหนึ่ง และในขณะที่เดียวกันก็ทราบว่าคุณสมบัติที่แท้จริงของสิ่งนั้นยังคงเดิม ซึ่งความรู้นี้จะ เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ นั่นคือ เด็กอายุ 3 ปี จะรู้ว่า สภาวะของจิตใจ สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามความหมายของวัตถุที่เปลี่ยนไป Leslie กล่าวว่า กลไกของการสร้างรูปแบบการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Decoupling Mechanism) ของเด็กอายุ 3 ปี เป็นรูปแบบของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่ง ที่มีลักษณะแยกกันเป็นอิสระในแต่ละส่วน เด็กไม่สามารถจะเชื่อมโยงสภาวะของจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ เช่น ในเรื่องของชल्ली เด็กรู้ว่าชल्लीเก็บลูกหินไว้ในกล่อง และรู้ว่ามีคนมาย้ายลูกหินไปไว้ที่ใหม่ เด็กจะตอบว่า "ชल्लीไปหาลูกหินในที่ใหม่" เด็กขาดความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะของจิตใจกับพฤติกรรมว่า การที่ชल्लीเก็บลูกหินไว้ที่ไหนหรือการที่ชल्लीไม่อยู่ในขณะที่มีการย้ายลูกหิน ทำให้ชल्लीเกิดความเชื่อที่ผิดได้ ดังนั้นชल्लीจึงเดินไปค้นหาลูกหินที่เดิม นั่นคือ เด็กอายุ 3 ปี มีรูปแบบของการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่สามารถนำไปใช้ในการอ้างเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำพฤติกรรมต่างๆ ได้

แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta -Representation) ของ Perner

Perner (1991) กล่าวว่า การที่เด็กอายุ 3 ปีขาดความสามารถในเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดนั้น มาจากการขาดความสามารถในการสร้างสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ Perner (1988) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างการใช้สัญลักษณ์ในเด็กอายุ 3 ปี และ 4 ปี โดยใช้ตัวอย่างความเชื่อของแมรีที่เกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ของรถไอศกรีม เนื้อเรื่องมีดังนี้

แมรีเห็นรถขายไอศกรีมอยู่ที่สวนสาธารณะ และเธอต้องการทานไอศกรีม แต่เธอไม่มีเงิน เธอจึงกลับบ้านเพื่อไปเอาเงินมาซื้อไอศกรีม ระหว่างที่เธอเดินทางกลับบ้าน คนขายไอศกรีมได้นำรถไปที่โบสถ์

ผู้ทดลองถามเด็กว่า "แมรีจะไปซื้อไอศกรีมที่ไหน" เด็กอายุ 3 ปี

จะตอบว่า "ที่โบสถ์" แต่เด็กอายุ 4 ปีจะตอบว่า "ที่สวนสาธารณะ" แม้จะมี ความรู้ที่ผิดเกี่ยวกับที่อยู่ของรถไอศกรีม เธอเชื่อว่ารถอยู่ในสวนสาธารณะ แต่ความจริง รถอยู่ที่โบสถ์ เด็กทั้งสองระดับอายุคือ 3 และ 4 ปี สามารถ เข้าใจได้ว่าตอนแรก แม่รู้ว่ารถไอศกรีมอยู่ที่ไหน และความจริงเป็นอย่างไรมาก แต่เด็กทั้งสองระดับอายุ มีความเข้าใจในแนวทางที่แตกต่างกันเด็กอายุ 3 ปี จะมีความเข้าใจในลักษณะที่เป็นรูปแบบ 2 รูปแบบแยกออกจากกันคือ

1. ภาพสัญลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นจริง
2. ภาพสัญลักษณ์เกี่ยวกับที่อยู่ผิด

เด็กอายุ 3 ปีจะมีความเข้าใจความเชื่อของแม่แบบง่ายๆ โดยการเอาตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย มีการนำเอาสภาวะของจิตใจของตนเอง เข้าไปเกี่ยวกับการค้นหารถไอศกรีมของแม่ Perner เรียกวิธีการนี้ว่า นักทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situation Theorist) แม้ว่าเด็กวัยนี้จะ สามารถสร้างรูปแบบของสภาวะที่เกิดขึ้นในใจได้หลายอย่าง และสามารถ เปรียบเทียบกับรูปแบบที่เป็นจริง แต่ก็ยังไม่ใช้ลักษณะของ การสร้างสัญลักษณ์ ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta - Representations) ตามความหมายของ Perner เขากล่าวว่า การสร้างสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ หมายถึง แนวทางของการสร้าง สัญลักษณ์ (Representation) ในลักษณะที่ซ้อนกันที่เกิดขึ้นในใจและมีความ เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งนั้นว่า สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดง ถึงความเชื่อที่ผิดได้ และยังเกี่ยวข้องกับความตั้งใจ (intention) ของเด็ก ตลอดจนความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กด้วย

Perner (1991) สรุปว่าเด็กอายุ 3 ปี รู้ว่าแม่รู้ว่ารถไอศกรีม อยู่ที่ไหน แต่ไม่รู้ว่าสิ่งนี้เป็นต้นเหตุที่ทำให้แม่มีความเชื่อที่ผิดได้ เนื่องจาก ยังไม่ได้มีการพัฒนาความคิดนั้นให้อยู่ในแนวทางของทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) และเด็กในวัยนี้ยังขาดความตั้งใจและมีความสามารถในการใช้ ภาษาน้อย

เด็กอายุ 4 ปี มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของแม่ เช่น แม่เชื่อว่ารถไอศกรีมอยู่ในสวนสาธารณะ ซึ่งตรงกันข้ามกับความเป็นจริงที่ว่า ว่าจะจริงๆ แล้ว รถไอศกรีมอยู่ที่โบสถ์ ดังนั้น พวกเขาสามารถสร้างรูปแบบของ สภาวะของจิตใจ ในสถานการณ์ที่มีลักษณะสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ได้ Perner

สรุปว่า ความสามารถในการแผ่ขยายความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ เด็กที่อายุน้อยขาดความสามารถในการสร้างรูปแบบสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวแทนของสิ่งที่ขัดต่อความเป็นจริง นั่นคือการขาดความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta - Representation) เด็กอายุ 4 ปี จะมีความสามารถในการสร้างรูปแบบที่ชัดเจนและมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในใจ (Mental Model) กับรูปแบบของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Situation Modeled) ซึ่งต้องอาศัยพัฒนาการทางสติปัญญาเกี่ยวกับการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎที่ว่า สภาวะที่เกิดขึ้นในใจสามารถเป็นต้นเหตุในการแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์ได้

ความเชื่อที่ผิดกับความเข้าใจของเด็กในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้

Wimmer, Hogrefe, & Sadian (1988) กล่าวว่า การอธิบายความเข้าใจของเด็กในเรื่องความเชื่อที่ผิดในรูปแบบของการสร้างสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสิ่งต่างๆ (Representation) เป็นรูปแบบที่มีความซับซ้อนทำให้เข้าใจยาก พวกเขาจึงได้เสนอแนวทางของการอธิบายเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในลักษณะความเข้าใจของเด็กในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ไว้ดังนี้

ระดับขั้นต่างๆ ของความเข้าใจของเด็กในการรับรู้ข้อมูลในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้จะช่วยอธิบายถึงความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของผู้อื่นได้ ตามลำดับขั้นของความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของจิตใจของมนุษย์ โดยแบ่งเป็นขั้นต่างๆ ตามลำดับอายุ คือ

1. ขั้นที่ 0 (Stage 0) ระดับอายุ 3 ปี ในขั้นนี้เด็กจะรู้ว่าการได้รับข้อมูลจะทำให้เกิดความรู้ได้ แต่ยังไม่มีความเข้าใจมากนัก การที่ผู้อื่นได้รับความรู้หรือไม่ เด็กจะไม่ได้ประเมินจากแหล่งความรู้ที่ได้รับ ว่าได้รับมาวิธีไหน อย่างไร แต่จะประเมินจากคำตอบที่ถูกต้องว่าผู้นั้นมีความรู้ เช่น ถ้าคนนั้นตอบคำถามได้ถูกต้องเด็กก็จะคิดว่าคนนั้นมีความรู้แล้ว

ในเรื่องของการตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด เด็กอายุ 3 ปี ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ของตนเองผิด และของผู้อื่นผิดด้วย เช่น ในเรื่องกล่องลูกกวาด (Smarties box) (Perner, Leekam, & Wimmer, 1987) เนื่องจากเด็กไม่ได้ประเมินความรู้ของตนเองว่า จะสามารถรู้ได้อย่างไรว่าในกล่องมีอะไร แต่เด็กประเมินจากสิ่งภายนอกตามที่เห็น เด็กมุ่งให้ความสนใจที่จะแสดงว่าตนเองมีความรู้ โดยตอบทันทีว่ามีลูกกวาด แต่หลังจากเด็กทราบแล้วว่ามิติดินสอดบรรจุอยู่ข้างใน เมื่อถามเด็กว่าครั้งแรกเขาคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง เด็กก็ตอบใหม่ว่ามีดินสอด หรือถามว่าเพื่อนที่อยู่ข้างนอกห้องคิดว่ามีอะไรอยู่ เด็กจะตอบว่ามีดินสอดบรรจุอยู่เหมือนกับเขา เพราะเด็กให้ความสนใจกับคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น ซึ่งเด็กประเมินว่าเป็นความรู้ และในการประเมินความรู้ของเพื่อน เด็กก็จะสนใจกับคำตอบที่ถูกต้องเหมือนกัน เด็กยังไม่เข้าใจว่าการที่เด็กหรือเพื่อนไม่เห็นว่ามีดินสอดอยู่ในกล่องลูกกวาดในครั้งแรกทำให้เด็กและเพื่อนไม่มีความรู้ ดังนั้นเขาจะต้องตอบคำถามว่าเป็นลูกกวาดอยู่ในกล่องเหมือนเดิม

2. ขั้นที่ 1 (Stage 1) ระดับอายุ 4-5 ปี ในขั้นนี้เด็กจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ และสามารถแสดงออกมาด้วยคำพูดได้ เด็กจะไม่ประเมินความรู้ของผู้อื่นจากการที่เขาตอบถูก แต่จะใช้การรับรู้ข้อมูลหรือการสื่อสารด้วยคำพูดที่เด็กสามารถเห็นได้มาใช้ในการประเมินความรู้ของเด็กและผู้อื่น

ในเรื่องของกล่องลูกกวาด เด็กอายุ 4-5 ปี จะรู้ว่า ถ้าเขาไม่เห็นด้วยตาของตนเองหรือไม่มีใครบอกเขาว่าในกล่องนี้มีอะไร เขาก็จะตอบไม่ได้ว่าในกล่องนี้มีอะไร หรืออาจตอบโดยการเดาจากประสบการณ์ แต่เมื่อเขารู้คำตอบแล้ว เขาก็ยังคงตอบคำถามเหมือนเดิมว่าในครั้งแรกเขาตอบว่ามีลูกกวาด หรือเพื่อนของเขาที่อยู่ข้างนอกต้องคิดว่ามีลูกกวาดเหมือนกับเขา เพราะเด็กรู้ว่าการที่ไม่เห็นมาก่อนหรือไม่มีใครบอก ทำให้เด็กหรือคนอื่นไม่มีความรู้

3. ขั้นที่ 2 (Stage 2) ระดับอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ในขั้นนี้เด็กจะมีความเข้าใจว่าความรู้สามารถรับโดยทางอ้อมได้ และมีความเข้าใจในเรื่องของคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นอกจากการได้รับข้อมูลโดย

ทางตรงแล้ว เด็กจะเข้าใจว่าการได้รับข้อมูลโดยการอนุมาน (Inferential Access) จะมีคุณภาพของข้อมูลเหมือนกับเป็นแหล่งข้อมูลได้ชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินความรู้ของผู้อื่นได้

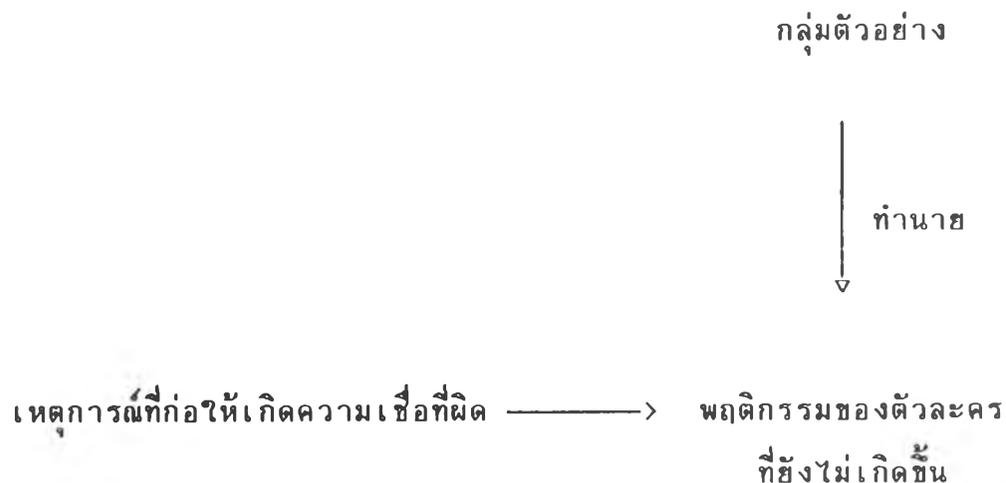
ในเรื่องของการค้นหาของจากการศึกษาเรื่องความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด (Wimmer & Perner, 1983) พบว่าเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปส่วนมาก (80%) สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องว่าตัวละครจะไปค้นหาของที่ไหน แสดงว่าเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นเด็กจะมีการประเมินความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้ว่าความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร และการที่ตัวละครไม่อยู่ในขณะที่มีการเคลื่อนย้ายของวัตถุเป็นการบอกให้เด็กทราบทางอ้อมว่า จะทำให้ตัวละครไม่ทราบแหล่งที่มาของความรู้เกี่ยวกับสถานที่อยู่แห่งใหม่ของวัตถุ เด็กจึงตอบคำถามได้ถูกต้องว่าตัวละครจะค้นหาของที่ไหน

รูปแบบของการศึกษาในเรื่องความเข้าใจความเชื่อที่ผิด

ในการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดตั้งแต่เดิม (Wimmer & Perner, 1983; Perner, Leekman, & Wimmer, 1987) จะเป็นรูปแบบของการทำนายพฤติกรรม (Prediction) ผลที่ได้พบว่า เด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดตั้งแต่อายุ 4 ปีขึ้นไป ต่อมามีนักวิจัยหลายท่าน (Bartsch & Wellman, 1989; Moses, 1993; Robinson & Mitchell, 1995) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในรูปแบบของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม (Backward Explanation) ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อายุต่ำกว่า 4 ปี ก็สามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบของการศึกษาทั้ง 2 รูปแบบได้ดังนี้

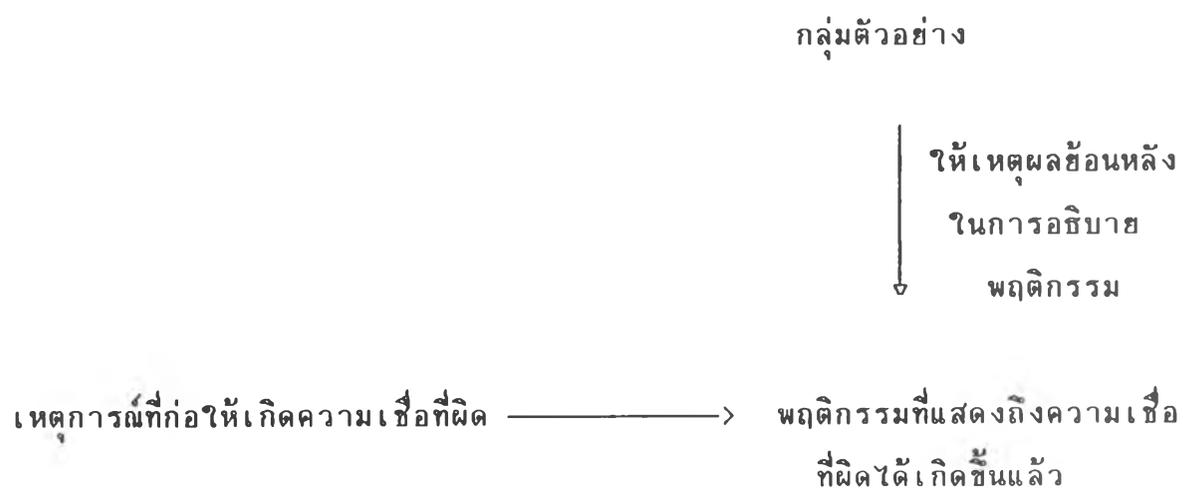
1. รูปแบบของการทำนายพฤติกรรม

(Prediction)

2. รูปแบบของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม

(Backward explanation)

Robinson & Mitchell (1995) ได้ทำการศึกษาทั้ง 2 รูปแบบเปรียบเทียบ และพบว่าวิธีการของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ดีกว่าวิธีการทำนายพฤติกรรมในรูปแบบเดิม เนื่องจาก

1. จากการศึกษาของ Bartsch & Wellman (1989) พบว่า เด็กที่พบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตัวละคร สามารถอธิบายถึงความเชื่อที่อยู่ภายในของตัวละครได้ ทำให้ง่ายกว่าการทำนายพฤติกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น
2. พฤติกรรมการค้นหาของในสถานที่ผิดเป็นเหมือนกับตัวชี้้นำให้เด็กทราบถึงความเชื่อที่ผิดของตัวละคร นั่นคือ เด็กสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่ผิดกับพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้นได้ง่าย
3. การค้นหาของในสถานที่ผิดเป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็นได้ จึงช่วยสนับสนุนการมีความเชื่อที่ผิดให้ชัดเจนมากขึ้น เมื่อเด็กต้องเปรียบเทียบกับสิ่งที่เด็กรู้ว่าแท้จริงแล้ววัตถุที่ต้องการค้นหาอยู่ที่ไหน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดต่างๆที่กล่าวมาเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องของความเชื่อที่ผิด แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความซับซ้อน จึงได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้พยายามหาแนวทางของการศึกษาในเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กที่อายุน้อย ซึ่งเชื่อกันว่าเด็กขาดความสามารถของความเข้าใจในเรื่องนี้ และได้มีผู้โต้แย้งว่า เด็กเล็กมีความเข้าใจในด้านนี้ แต่การทดสอบความเข้าใจในเรื่องนี้มีความซับซ้อนมากเกินไป จึงได้มีการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการของความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดที่เกิดขึ้นในเด็กอายุเท่าใด และค้นหาวิธีการที่จะประเมินความสามารถในเด็กที่มีอายุน้อย ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

Gopnic & Astington (1988) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและสิ่งที่ป็นจริง โดยศึกษาเด็ก อายุ 3-5 ปี และแบ่งเป็นการทดลองดังนี้

การทดลองที่ 1 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 43 คน เป็นเด็ก อายุ 3 ปี

จำนวน 14 คน อายุ 4 ปี จำนวน 12 คน และอายุ 5 ปี จำนวน 17 คน โดยเด็กทุกคนจะได้รับการทดสอบเกี่ยวกับ การเปลี่ยนสัญลักษณ์ในใจ (Representation Change), ความเชื่อที่ผิด (False Belief) และ ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและสิ่งที่เป็นอย่างจริง (Appearance - Reality) โดยให้เด็กดูกล่องลูกกวาด (Smarties Box) ที่มีดินสอดอบบรรจุอยู่ข้างใน และก้อนหินที่ทำจากฟองน้ำ ในการดูกล่องลูกกวาด ครั้งแรกผู้ทำการทดลองถามเด็กว่า "มีอะไรอยู่ในกล่อง" เด็กมักตอบว่า "ลูกกวาด" จากนั้นจึงเปิดกล่องให้เด็กดูว่ามีดินสอดอบบรรจุอยู่ในกล่อง แล้วจึงตั้งคำถามตามลำดับดังนี้

1. คำถามทดสอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนสัญลักษณ์ในใจ

(Representation change) "ครั้งแรก หนูคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง"

2. คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจ ความเชื่อที่ผิดของผู้อื่น (False belief) "เพื่อนหนูที่อยู่นอกห้อง ถ้าเขาเห็นกล่องนี้ เขาจะคิดว่าในกล่องนี้มีอะไร"

3. คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่อง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็น และสิ่งที่เป็นอย่างจริง (Appearance - Reality)

- คำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น "หนูคิดว่ากล่องนี้ควรจะมีอะไร ดินสอดอบหรือลูกกวาด"

- คำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง "จริงๆ แล้วอะไรอยู่ในกล่องนี้"

และในการให้เด็กดูก้อนหินที่ทำจากฟองน้ำ ผู้ทดลองก็จะถามคำถามในทำนองเดียวกับเรื่องกล่องลูกกวาด

ผลการวิจัยพบว่าเด็กในทุกๆ ระดับอายุมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อที่ผิดมากกว่าเรื่องของความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็น และสิ่งที่เป็นอย่างจริงและมากกว่าเรื่องของการเปลี่ยนใจตามลำดับ และเด็กที่มีอายุมากกว่าสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องกว่าเด็กที่มีอายุน้อย

การทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 คน เป็นเด็กอายุ 3 ปี จำนวน 20 คน อายุ 4 ปี จำนวน 21 คน อายุ 5 ปี จำนวน 17 คน โดยให้ทดสอบงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ในเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องเดิมทั้ง 3 ด้านเหมือนการทดลองที่ 1 เพื่อยืนยันผลการทดลองครั้งที่ 1 ว่าไม่ได้เกิดจากการตอบคำถามถูกต้องที่ได้จากการเดา โดยเปลี่ยนการทดลองจากกล่อง

ลูกกวาดและก้อนหิน เป็นการให้ดูหนังสือที่มีรูปภาพบางส่วนของหุสตีร์ แล้วเปิดให้ดูว่าจริงๆ แล้วเป็นสัตว์อะไร โดยภาพแรกเป็นหุสนัท ภาพต่อมาเป็นหุกระต่าย ต่อมาเป็นภาพลักษณะคล้ายหุแมว แต่พอเปิดดูจริงๆ กลับเป็นกลีบของดอกไม้และรูปของแมวที่มีสีเปลี่ยนไป ให้ดูว่าสีของแมวที่แท้จริงเป็นสีอะไรและภาพของตุ๊กตาที่มีส่วนประกอบทำให้คิดว่ามีตุ๊กตาหลายตัวแล้วเปิดให้ดูว่าจริงๆ แล้วมีตุ๊กตาก็ตัว

ผลการทดลองพบว่า เด็กอายุ 3 ปี ตอบคำถามที่เกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้น้อยกว่า เรื่องของความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและสิ่งที่ป็นจริงเล็กน้อย ส่วนในระดับอายุอื่น ๆ ผลการทดลองเหมือนเดิมแสดงว่า เด็กมีความเข้าใจในเรื่องของความเข้าใจที่ผิดได้ดีกว่าเรื่องอื่น ๆ

ต่อมา Bartsch & Wellman (1989) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการให้เหตุผลของเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกในเรื่องของความเชื่อที่ผิดและการกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบเพื่อตรวจสอบดูว่า เด็กสามารถให้เหตุผลได้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาได้อย่างถูกต้องตามคำถามที่เกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดและคำถามเกี่ยวกับการทำในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบว่าเกิดจากสาเหตุใด จากสิ่งภายนอก หรือเกิดจากความรู้สึกที่อยู่ข้างในจิตใจ โดยได้ทำการทดลองในเด็กอายุ 3 ปี - 4 ปี และในผู้ใหญ่อายุ 21 - 59 ปี เปรียบเทียบกัน

การทดลองที่ 1 ใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี จำนวน 23 คน อายุ 4 ปี จำนวน 22 คน และอายุ 21 ปี - 59 ปี จำนวน 15 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มจะได้ฟังเรื่องต่อไปนี้

1. เรื่องเกี่ยวกับการกระทำโดยทั่วไป แล้วถามเหตุผลเกี่ยวกับการกระทำของตัวละครในเรื่องว่าทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด จำนวน 3 เรื่อง เช่น เจนคันทาลูกแมวใต้เปียโน เขาทำอย่างนั้นเพราะอะไร

2. เรื่องของการกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบและถามเหตุผล จำนวน 3 เรื่อง เช่น เบทเกลียดแอปเปิ้ล แต่เขากำลังกินแอปเปิ้ล เขาทำอย่างนี้เพราะอะไร

3. เรื่องของการกระทำที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด และถามเหตุผล จำนวน 3 เรื่อง เช่น เจนคันทาลูกแมวใต้เปียโนแต่ลูกแมวซ่อนอยู่ใต้โต๊ะ เขาทำอย่างนั้น เพราะอะไร

ผลการทดลองพบว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถให้เหตุผลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกระทำในเรื่องทั่วไป การกระทำที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิดและการกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการ ว่ามีสาเหตุมาจากความรู้สึกที่อยู่ภายในมากกว่ามาจากสิ่งที่อยู่ภายนอกได้ใกล้เคียงกับคำตอบของผู้ใหญ่

การทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่าง อายุ 3 ปี จำนวน 24 คน โดยทดสอบการให้เหตุผลเกี่ยวกับการกระทำที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด ในลักษณะของการให้เหตุผลในการอธิบายพฤติกรรม และการทำนายพฤติกรรมของตุ๊กตาโดยเด็กทุกคนจะได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับเงื่อนไขของการให้เหตุผลในการอธิบายพฤติกรรม จำนวน 5 เรื่อง และเกี่ยวกับการทำนายพฤติกรรม จำนวน 4 เรื่อง โดยให้เด็กทายของที่อยู่ในกล่อง 4 ชนิด คือกล่องใส่พลาสติก กล่องใส่อาหารปลา กล่องใส่ดินสอสี และกล่องใส่ลูกเกด แต่ละชนิดมีจำนวน 2 กล่อง โดยมีกล่องเปล่า 1 กล่อง (เด็กทุกคนจะได้รับการถ่วงดุลย์ในการทดสอบ) เช่น ในกล่องใส่พลาสติก เด็กจะเห็นกล่องใส่พลาสติก 2 กล่อง มีพลาสติก 1 กล่อง กล่องเปล่า 1 กล่อง ผู้ทดลองจะถามเด็กว่า "หนูคิดว่าพลาสติกอยู่ในกล่องไหน" แล้วเปิดกล่องให้เด็กดูทั้ง 2 กล่อง

คำถามเกี่ยวกับการทำนายพฤติกรรม "หนูคิดว่าตุ๊กตาที่อยู่ข้างนอกห้องคิดว่าพลาสติกอยู่ในกล่องไหน"

คำถามเกี่ยวกับการให้เหตุผลในการอธิบายพฤติกรรม เนื้อเรื่องมีต่อว่า "ตุ๊กตาถูกมีดบาด เดินเข้ามาหาพลาสติกในกล่องเปล่า" จากนั้นถามเด็กว่า "ทำไมตุ๊กตาจึงมาหาพลาสติกในกล่องเปล่า"

ผลการทดลองพบว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถให้เหตุผลในการอธิบายพฤติกรรมของความเชื่อที่ผิด ได้ถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 66 จากผลการทดลองสรุปได้ว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้

อย่างไรก็ดี Moses & Flavell (1990) ได้โต้แย้งว่าเด็กที่มีอายุน้อยไม่สามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดจากการกระทำที่แสดงออกมาได้ พวกเขาทำการทดลองดังนี้

การทดลองที่ 1 ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน อายุ 2 ปี 11 เดือน ถึง 3 ปี 11 เดือน ให้ดูวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้ในการทดสอบโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มของการรับรู้ของตัวละครในเรื่อง เด็กจะต้องอ้างอิงเกี่ยวกับความเชื่อของตัวละครเพียงอย่างเดียว จากเหตุการณ์ที่ตัวละครไม่ได้อยู่ที่นั่นขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่น แครี่ต้องการดินสอสีมาวาดรูป แครี่รู้ว่าดินสอสีอยู่ในถุง จึงเดินไปหยิบกระดาษอีกห้องหนึ่ง มีคนเข้ามาเปลี่ยนดินสอเป็นก้อนหินไว้ในถุงแทน ต่อมาแครี่เดินเข้ามาในห้อง

คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ "แครี่คิดว่าในถุงมีอะไร"

คำถามเกี่ยวกับความจริง "จริงๆแล้วมีอะไรอยู่ในถุง"

คำถามตัดสิน "ทำไมแครี่จึงคิดว่าในถุงนี้มีดินสอ" หรือ "ทำไมแครี่จึงคิดว่า ในถุงนี้มีก้อนหิน"

คำถามเกี่ยวกับความจำในเรื่องพฤติกรรมของแครี่ตั้งแต่แรก ถามว่า "แครี่ อยู่ในห้องหรือนอกห้อง ขณะที่มีคนอื่นเอาดินสอสีไปซ่อน"

2. กลุ่มของการกระทำ เด็กจะได้รับตัวชี้้นำเกี่ยวกับความเชื่อจากพฤติกรรมเนื้อเรื่องเหมือนกลุ่มแรก แต่มีภาพของแครี่เดินเข้ามาที่ถุงซ้ำ 2 ครั้ง แล้วหยุดภาพไว้ ผู้วิจัยจะถามเด็กเกี่ยวกับความเชื่อ ความจริง คำถามตัดสิน และคำถามเกี่ยวกับความจำเหมือนกลุ่มที่ 1

3. กลุ่มของการแสดงความประหลาดใจของตัวละคร ในกลุ่มนี้เนื้อเรื่องจะมีต่อไปว่า แครี่จะแสดงความประหลาดใจออกมาว่า เมื่อรู้ว่ามีก้อนหินอยู่ในถุง ผู้วิจัยจะถามเด็กเกี่ยวกับ ความเชื่อ ความจริง คำถามตัดสิน และคำถามเกี่ยวกับความจำเหมือน กลุ่มที่ 1

ผลการทดลองพบว่าเด็กในกลุ่มของการกระทำและกลุ่มของการแสดงความประหลาดใจของตัวละคร มีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดไม่แตกต่างกัน โดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมตัวละครที่แสดงออกมาไม่ได้มีส่วนในการกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

การทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน อายุ 3 ปี 1 เดือน ถึง 3 ปี 11 เดือนให้ดูวิดีโอ 4 เรื่อง โดย 2 เรื่องแรกเป็นเรื่องของการทดสอบก่อนทำ (Pre - Test) โดยเป็นเรื่องของตัวละครซึ่งแสดงพฤติกรรมก่อนที่จะเปิดกล่อง เช่น กระโดด ขึ้น - ลง 3 ครั้งก่อนเปิดคุกกี้ เพื่อช่วยเตือนความจำของเด็กก่อนการทดสอบเรื่องความเชื่อที่ผิดและอีก 2 เรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด เช่น ตัวละครแสดงความประหลาดใจ เมื่อพบว่า

มีรถเด็กเล่นอยู่ในกล่องพลาสติก เด็กจะถูกถามเกี่ยวกับความเชื่อ ความจริง และการทำนายพฤติกรรมและเหตุผลของการแสดงความประหลาดใจ แล้วถามซ้ำอีกครั้งว่า ในครั้งแรกตัวละครคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง

ผลการทดลองพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างการให้เหตุผลของการประหลาดใจกับการทำนายพฤติกรรม แม้ว่าเด็กจะตอบคำถาม Pre-Test ได้ แต่เด็กก็ยังไม่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงความประหลาดใจกับความเชื่อที่ผิดได้

Levis & Osborne (1991) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของความเข้าใจของเด็กอายุ 3 ปี ในเรื่องของความเชื่อที่ผิดว่ามีสาเหตุมาจากการขาดความเข้าใจ หรือเป็นเพราะความซับซ้อนของภาษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 131 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามลำดับ อายุ 3 ปี ถึง 3 ปี 5 เดือน จำนวน 29 คน อายุ 3 ปี 5 เดือน ถึง 4 ปี จำนวน 49 คน อายุ 4 ปี ถึง 4 ปี 5 เดือน จำนวน 53 คน ให้เด็กดูกล่องลูกกวาดและเด็กทุกคนจะถูกถามว่า "หนูคิดว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง (ลูกกวาด) นี้" หลังจากที่แสดงให้เด็กดูว่ามีดินสออยู่ข้างใน ผู้ทดลองเอาดินสอ ออกจากกล่อง ปิดกล่องไว้ตามเดิมแล้วถามเด็กว่าหนูจำได้ไหมว่ามีอะไรอยู่ในกล่อง ต่อจากนั้นผู้ทดลองจะแบ่งกลุ่มเป็น

1. กลุ่มมาตรฐานเดิม ใช้รูปแบบจากการศึกษาของ Perner และคณะ (1987) โดยถามว่า "หนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง"

2. กลุ่มที่มีคำว่า "เมื่อ" (When) อยู่ในประโยคคำถาม ผู้วิจัยจะถามเด็กว่า "หนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง เมื่อยังไม่เปิดกล่อง"

3. กลุ่มที่มีคำว่า "ก่อน" (Before) อยู่ในประโยคคำถาม ผู้วิจัยจะถามเด็กว่า "หนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง ก่อนที่ฉันเปิดฝากล่อง"

ให้เด็กทุกกลุ่มชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกันให้ห่างกัน 4 เมตร ผู้ทำการทดลองให้เพื่อนตรวจสอบลักษณะของกล่อง หลังจากนั้นผู้ทำการทดลองจะถามเด็กคนแรกว่า "เพื่อนของหนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง" กลุ่มที่มีคำว่า "เมื่อ" ผู้วิจัยจะถามคำถามว่า "เพื่อนของหนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง เมื่อยังไม่เปิดกล่อง" กลุ่มที่มีคำว่า "ก่อน" ผู้วิจัยจะถามว่า "เพื่อนหนูคิดว่าอะไรอยู่ในกล่อง ก่อนที่ฉันจะเปิดฝากล่อง"

ผลการทดลองพบว่า เด็กในกลุ่มที่มีคำว่า "ก่อน" อยู่ในประโยคคำถาม จะตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้มากกว่ากลุ่มอื่นในทุกระดับอายุ แสดงว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถให้เหตุผล เกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้ ถ้าได้รับคำถามถึงเกี่ยวกับ ลำดับเวลาในประโยคคำถาม ซึ่งทำให้เด็กมีความเข้าใจเรื่องความเชื่อที่ผิดได้มากกว่างานมาตรฐานเดิมของ Perner et al., (1987)

ต่อมา Robinson & Mitchell (1995) ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีทำให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดโดยวิธีให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เปรียบเทียบกับการทำนายพฤติกรรมของเด็กที่มีอายุน้อย ว่าวิธีการใดจะเหมาะสมในการศึกษาความเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิด พวกเขามีความเชื่อว่าการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมจะทำให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ง่ายกว่าการทำนายพฤติกรรม เนื่องจาก

1. จากการศึกษาของ Bartsch & Wellman (1989) พบว่าเด็กสามารถที่จะอธิบายถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตุ๊กตา โดยการอ้างถึงความเชื่อของตุ๊กตาได้มากกว่าการทำนายพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และพบว่าเด็กอายุ 3 ปี สามารถเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้ และจากงานวิจัยต่อมา ก็พบว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถอธิบายความประหลาดใจของตัวเอง โดยการอ้างอิงเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดได้

2. ถ้าเด็กได้รับรายละเอียดมากพอเกี่ยวกับความเป็นจริงที่ชัดเจนในเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด จะทำให้เด็กทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่ผิดกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เด็กจะตัดสินใจได้ว่าความเชื่อของบุคคลนั้นเป็นอย่างไรจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้น นั่นคือพฤติกรรมของตัวเองที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิดที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิดได้ง่ายกว่าการทำนายพฤติกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น

3. การที่เด็กได้ฟังเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีตัวชี้้นำเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง เช่น การเล่านิทานประกอบภาพจะทำให้เด็กสามารถย้อนเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ฟังได้ ทำให้เด็กสามารถเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของตัวเองได้มากขึ้นในการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมของตัวเอง

พวกเขาได้ทำการทดลองในเด็กอายุ 3 ปี 6 เดือนถึง 4 ปี 11เดือน การทดลองที่ 1 ศึกษากลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี 6 เดือน ถึง 4 ปี 11 เดือน จำนวน 33 คน และ อายุ 4 ปี 2 เดือนถึง 4 ปี 11 เดือน จำนวน 33 คน แต่ละกลุ่มอายุ ยังแบ่งออกเป็นเงื่อนไข 2 แบบ คือ กลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและกลุ่มของการทำนายพฤติกรรม โดยการเสนอภาพประกอบการเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ จำนวน 9 ภาพ เป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับ ผาแฝด 2 คนอยู่ในห้องด้วยกัน (กลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมผาแฝดแต่งตัวเหมือนกันทุกอย่าง กลุ่มของการทำนาย ผาแฝดจะแต่งตัวต่างกัน) ผาแฝดคนหนึ่งเอาลูกบอลใส่กล่องสีแดงแล้วออกไปข้างนอก อีกคนหนึ่งที่อยู่ในห้อง เอาลูกบอลมาเล่นหลังจากนั้นเอาลูกบอลใส่กล่องสีน้ำเงิน แล้วก็ออกไปข้างนอก ต่อมา เด็กทั้ง 2 คน ก็เข้ามาในห้องพร้อมกับ มารดา มารดาถามว่า "ลูกบอลอยู่ที่ไหน"

กลุ่มของการทำนายพฤติกรรมจะถูกถามว่า "ผาแฝดคนแรกที่อยู่ออกไปข้างนอก จะไปค้นหาลูกบอลที่ไหน กล่องสีแดง หรือกล่องสีน้ำเงิน"

กลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม จะถูกถามว่า "มีผาแฝดคนหนึ่งเดินไปหาลูกบอลที่กล่องสีแดงที่ไม่มีลูกบอล ทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น หนูคิดว่าเขาคือ ผาแฝดคนไหน คนที่อยู่ออกไปข้างนอกครั้งแรก หรือ คนที่อยู่ในห้อง"

ผลการทดลองพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มของการให้คำอธิบายในพฤติกรรม ตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่ทำนายพฤติกรรมและในการทดลองครั้งนี้ ไม่พบความแตกต่างของอายุในการตอบคำถามที่ถูกต้อง

การทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี 3 เดือน ถึง อายุ 3 ปี 9เดือน จำนวน 18 คน และ กลุ่มอายุ 3 ปี 10 เดือน ถึง 4 ปี 7 เดือน จำนวน 20 คน โดยเป็นเรื่องของตัวละครที่สำคัญเพียง 1คน ดังนี้ เด็กคนหนึ่งทิ้งรถเด็กเล่นไว้หลังโซฟาแล้วไปโรงเรียน พ่อได้ย้ายรถเด็กเล่นไปไว้ในห้องนั่งเล่น เมื่อเด็กกลับมา กลุ่มตัวอย่างจะถูกถามว่า "เด็กจะไปหารถเด็กเล่นที่ ไหน" อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องที่มีตัวละครสำคัญ 2 คน เหมือนการทดลองที่ 1 ในเงื่อนไขของการทำนายพฤติกรรมอย่างเดียว

ผลการทดลองพบว่าไม่ว่าจะมีตัวละคร 1 คนหรือ 2 คน เด็กก็ทำนาย

พฤติกรรมได้ไม่แตกต่างกันแสดงว่า จำนวน ตัวละคร 2 คน ที่ปรากฏในการทดลองที่ 1 ไม่ได้ก่อให้เกิดความสับสนในเด็กในการทำนายพฤติกรรม และไม่พบความแตกต่างของอายุในการตอบคำถามที่ถูกต้อง

ต่อมาได้มีผู้โต้แย้งว่าความแตกต่างที่พบในการทดลองที่ 1 ว่า นอกจากจะเกิดจากความแตกต่างเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วกับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ยังอาจเกิดจากความแตกต่างของทิศทางของการให้เหตุผล (The direction of reasoning) ก็ได้ ทิศทางของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมเป็นลักษณะที่ย้อนกลับ ส่วนทิศทางของการทำนายพฤติกรรมเป็นลักษณะของการไปข้างหน้า ที่ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจความเชื่อที่ผิดแตกต่างกัน ดังนั้น Robinson & Mitchell จึงได้ทำการทดลองที่ 3 ขึ้น เพื่อพิสูจน์ว่า ทิศทางของการให้เหตุผลก่อให้เกิดความแตกต่างของความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้หรือไม่ ในเหตุการณ์เดียวกัน (ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว)

การทดลองที่ 3 ใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี 6 เดือนถึง 4 ปี 4 เดือน จำนวน 33 คน และ อายุ 4 ปี 5 เดือน ถึง 5 ปี 4 เดือน จำนวน 33 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มของการให้เหตุผลที่มีทิศทางไปข้างหน้า (forward reasoning) และกลุ่มของการให้เหตุผลที่มีทิศทางย้อนหลัง (backward reasoning) พร้อมกับการเล่าเรื่องที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว เด็กทั้งสองกลุ่มจะได้ฟังเรื่องราวของฝาแฝดเหมือนการทดลองครั้งที่ 1 (กลุ่มที่ให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม)

- กลุ่มของการให้เหตุผลที่มีทิศทางไปข้างหน้า (forward reasoning)

ผู้ทดลองจะถามเด็กว่า "นี่คือฝาแฝดคนที่ออกไปข้างนอก เขาคือฝาแฝดคนไหน คนที่ไปค้นหาลูกบอลในกล่องที่มีลูกบอล หรือ กล่องที่ไม่มีลูกบอล"

- กลุ่มของการให้เหตุผลที่มีทิศทางย้อนหลัง (backward reasoning) ผู้ทดลองจะถามคำถามเด็กคล้ายกับการทดลองที่ 1 (ในกลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม) แต่ไม่มีคำว่า "ทำไม" โดยถามว่า "ฝาแฝดคนที่ไปหาลูกบอลในสถานที่ผิด คือคนที่อยู่ข้างนอกในครั้งแรกหรือคือคนที่อยู่ข้างในในขณะที่มีการเคลื่อนย้ายลูกบอล"

ผลการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 เงื่อนไขสามารถตอบคำถาม

ได้ถูกต้องไม่แตกต่างกัน และเด็กที่มีอายุมากกว่าตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่า เด็กที่อายุน้อย นั้นแสดงว่าจากการทดลองที่ 1 ที่มีผู้โต้แย้งว่าทิศทางของการ ให้เหตุผลแตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดแตกต่างกัน ไม่เป็นความจริง

การทดลองที่ 4 จากการทดลองที่ 1 การมีภาพของฝาแฝด 2 คน คนหนึ่งอยู่ข้างกล่องที่มีลูกบอลและอีกคนหนึ่งอยู่ข้างกล่องที่ไม่มีลูกบอล อาจเป็นการช่วยให้เด็กทราบถึงความแตกต่างของสภาวะทางใจของฝาแฝดทั้ง 2 คน มากเกินไป เพราะเหมือนกับเป็นตัวชี้หน้าว่า ต้องมีคนหนึ่งทำถูกและมีคนหนึ่งทำ ผิด ดังนั้นคนที่ทำผิดก็คือคนที่ออกไปข้างนอก ในการทดลองครั้งนี้จึงต้องการ ทดสอบว่าเป็นความจริงหรือไม่ โดยจัดเงื่อนไขออกเป็นกลุ่มของการให้เหตุผล ย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม ที่มีฝาแฝด 2 คนยืนอยู่ใกล้กล่องทั้ง 2 กล่อง เหมือนการทดลองที่ 1 ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง มีฝาแฝดคนเดียวยืนอยู่ใกล้กล่องที่ไม่มี ลูกบอล แล้วถามคำถามว่า "ทำไม เขาจึงมาหาลูกบอลในกล่องที่ว่างเปล่า เพราะว่าเขาออกไปข้างนอก หรือเพราะว่าเขาอยู่ข้างในในขณะที่ลูกบอลถูก ย้ายที่"

ผลจากการทดลองพบว่า เด็กทั้ง 2 กลุ่ม ตอบคำถามได้ถูกต้องใกล้เคียงกัน นั้นแสดงว่าความเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิดไม่ได้เกิดจากการพบ ความขัดแย้งของพฤติกรรมของตัวละคร 2 คน แต่อยู่ที่การเข้าใจในสภาวะของ จิตใจของตัวละครมากกว่า

การทดลองที่ 5 จากการทดลองที่ 1 มีผู้โต้แย้งว่าการที่เด็กสามารถ ให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมได้ดีกว่าการทำนายพฤติกรรม อาจเกิด ขึ้นจากการที่เด็กเปรียบเทียบว่า ฝาแฝดคนที่ย้ายลูกบอลไปไว้ในกล่องอีกกล่อง หนึ่ง ทำให้เด็กทายได้ว่า ฝาแฝดผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ย้ายลูกบอลต้องหาลูกบอลในสถาน ที่ผิด ดังนั้นในการทดลองครั้งที่ 5 จึงสร้างสถานการณ์ใหม่ให้มารดาเป็นผู้ย้าย ลูกบอล ขณะที่ฝาแฝดอีกคนออกไปข้างนอก และอีกคนหนึ่งอยู่ในห้องกับมารดา ด้วยและเปรียบเทียบ 3 เงื่อนไข คือ 1.การทำนายพฤติกรรม (ในสถานการณ์ ที่มารดาเป็นผู้ย้ายลูกบอล) 2. การให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม (ในสถานการณ์ที่มารดาเป็นผู้ย้ายลูกบอล) 3. การให้เหตุผลย้อนหลังในการ อธิบายพฤติกรรม (เรื่องเดิมเหมือนการทดลองที่1) ใช้กลุ่มตัวอย่าง อายุ 3 ปี

8 เดือน ถึง 4 ปี 2 เดือน จำนวน 33 คน และ 4 ปี 8 เดือน จำนวน 25 คน

ผลการทดลองพบว่า เมื่อเปรียบเทียบคำตอบที่ถูกต้องของกลุ่มที่ฟังเรื่องแบบใหม่และกลุ่มที่ฟังเรื่องแบบเดิมในการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันและกลุ่มที่ฟังเรื่องแบบใหม่ในการเปรียบเทียบการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม และการทำนายพฤติกรรมพบว่ามีความแตกต่างกันคือ กลุ่มที่ให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมสามารถตอบได้ถูกต้องมากกว่าและพบว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่าเด็กที่มีอายุน้อย สรุปได้ว่าการที่มีฝาแฝดอีกคนเป็นผู้ย้ายลูกบอลเองหรือไม่ได้เป็นผู้ที่ย้ายลูกบอล (แต่อยู่ในห้องขณะที่ลูกบอลเคลื่อนย้าย) ไม่ได้มีผลต่อความเข้าใจของเด็กในเรื่องความเชื่อที่ผิด

การทดลองที่ 6 เป็นการทดสอบว่า การให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมว่ามีสาเหตุมาจากการเน้นคำตอบที่ว่า "สตีฟออกไปข้างนอก เขาไม่รู้ว่าจะบอลถูกย้ายไป" ว่าอาจเป็นการชี้แนะว่าเขาจะต้องไปหาบอลในกล่องที่ผิดทำให้เด็กเกิดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสตีฟกับการไปสถานที่ผิดมากกว่าความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของสตีฟ ซึ่งจากการทดลองก่อนหน้านี้พบว่าเด็กจะเข้าใจอย่างชัดเจน ระหว่างการมองเห็นและการมองไม่เห็น (Flavell, Shipstead, & Croft, 1978) แต่ยังไม่เข้าใจระหว่างการเห็นกับการรับรู้ (Wimmer, Hogrefe & Perner, 1988) ซึ่งอาจทำให้คิดว่า เด็กคิดถึงการไม่เห็นมากกว่า การไม่รู้ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงแสดงว่าเด็กตอบจากการไม่เห็นมากกว่าความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะของจิตใจ

การทดลองนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง อายุ 3 ปี 9 เดือน ถึง 4 ปี 3 เดือน จำนวน 16 คน อายุ 4 ปี 4 เดือน ถึง 4 ปี 8 เดือน จำนวน 20 คน โดยแบ่งกลุ่มการทดลองออกเป็น 3 เงื่อนไขคือ 1.การทำนายพฤติกรรม (แบบการทดลองที่ 1) 2.กลุ่มการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม โดยเน้นคำว่าไม่เห็น (ในการเล่าเรื่องฝาแฝดให้เด็กฟัง) เช่น สตีฟออกไปข้างนอก จึงไม่เห็น 3.กลุ่มการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมโดยเน้นคำว่าไม่รู้ ในการเล่าเรื่องฝาแฝดให้เด็กฟัง เช่น สตีฟออกไปข้างนอก สตีฟจึงไม่รู้ แล้วเปรียบเทียบคำตอบของทั้ง 3 เงื่อนไข

ผลการทดลองพบว่ากลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบาย

พฤติกรรมทั้ง 2 กลุ่ม เด็กจะตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มของการทำนาย พฤติกรรมและคำตอบของกลุ่มของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม ทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มที่มีคำว่า สตีฟไม่เห็น กับ สตีฟไม่รู้ อยู่ในเนื้อเรื่อง) ไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่า เด็กเข้าถึงสภาวะของจิตใจเกี่ยวกับความไม่รู้มาก่อนให้เกิดการกระทำในการค้นหาของผิดที่ได้เหมือนกับการที่ตัวละครไม่เห็นว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น และสามารถก่อให้เกิดความเชื่อที่ผิดของตัวละครได้

ต่อมา Jenkin & Astington (1996) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดว่ามีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของครอบครัวและองค์ประกอบทางปัญญาหรือไม่ พวกเขาได้ทำการศึกษาในเด็กวัย 2 ปี 11 เดือน ถึง 5 ปี 5 เดือน จำนวน 68 คน เป็นลูกคนเดียว จำนวน 22 คน มีพี่น้องรวมทั้งหมด 2 คน จำนวน 32 คน มีพี่น้องรวมทั้งหมด 3 คน จำนวน 13 คน มีพี่น้องรวมทั้งหมด 4 คน จำนวน 1 คน และเด็กในกลุ่มตัวอย่างนี้ เป็นลูกคนแรกจำนวน 38 คน เป็นลูกคนที่ 2 จำนวน 24 คน เป็นลูกคนที่ 3 จำนวน 5 คน เป็นลูกคนที่ 4 จำนวน 1 คน โดยทำการทดลองดังนี้

- การศึกษาเรื่องความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ผู้ทดลองให้เด็กฟังนิทานเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดและมีตุ๊กตาประกอบการเล่าเรื่อง นิทาน 2 เรื่องแรกคล้ายกับงานมาตรฐานเดิม (Wimmer & Perner, 1983) เช่น เด็กชายคนหนึ่งเก็บลูกบอลไว้ในกล่อง แล้วออกไปข้างนอก ขณะที่เขาออกไปข้างนอกพี่สาวก็เอาลูกบอลมาเล่นแล้วเก็บไว้ในตะกร้า เมื่อเด็กชายเข้ามาและเขาต้องการเล่นลูกบอล ผู้ทดลองจะถามเด็กว่า "เด็กชายคนนี้จะไปค้นหาลูกบอลที่ไหน" มีคำถามควบคุม 2 คำถาม เพื่อตรวจสอบความจำของเด็กว่า "เดิมลูกบอลอยู่ที่ไหน และขณะนี้ลูกบอลอยู่ที่ไหน" เรื่องที่ 3 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่คาดคิด (Unexpected content) (Perner et al., 1987) ผู้ทดลองจะให้เด็กดูกล่องใส่พลาสเตอร์ยา (bandaids box) และถามเด็กว่า "ในกล่องนี้มีอะไร" เมื่อเด็กตอบว่า "พลาสเตอร์ยา" ผู้ทดลองจะเปิดกล่องให้เด็กดูว่าในกล่องมีดินสอแล้วผู้ทดลองจะถามเด็กว่า "เพื่อนของหนูที่ไม่เห็นว่าเป็นกล่องนี้มีอะไรอยู่ข้างใน จะตอบว่าในกล่องนี้มีอะไร" เรื่องที่ 4 เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปภาพ (Unexpected picture) (Gopnik & Astington, 1988)

ผู้ทดลองให้เด็กดูรูปภาพบางส่วนของหนูแมวที่คล้ายกับกลีบดอกไม้ แล้วถามเด็กว่าเป็นภาพอะไร จากนั้นเปิดให้เด็กดู แล้วถามว่า "เพื่อนของหนูที่ดูรูปภาพเป็นบางส่วนจะตอบว่าเป็นภาพอะไร" เด็กที่ตอบได้ในแต่ละเรื่องจะได้คะแนน 1 คะแนนต่อ 1 เรื่อง เด็กที่ตอบไม่ได้จะได้ 0 คะแนน

- องค์ประกอบทางปัญญาจะแบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่

1. ทักษะของการใช้ภาษา (General language ability) ใช้แบบวัด TELD (The Test of Early Language Development ของ Hersko, Reid, & Hammill, 1981) ประเมินการใช้ภาษาและความเข้าใจความหมายของคำ โดยการตอบคำถามและดูรูปภาพประกอบ แบบทดสอบนี้ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเด็กวัย 3 - 7 ปี

2. การวัดความจำที่เป็นคำพูด (Verbal memory) ใช้แบบทดสอบ The Sentence Memory Measure ของ Stanford - Binet

3. การวัดความจำที่ไม่เป็นคำพูด (Nonverbal memory) ใช้แบบทดสอบ The Bead Memory Measure ของ Stanford - Binet

- ขนาดของครอบครัวได้แก่จำนวนพี่น้องทั้งหมดของเด็กและอายุของพี่น้องแต่ละคน

ผลการทดลองพบว่า ความเข้าใจความเชื่อที่ผิดจะเพิ่มขึ้นตามอายุของเด็กที่ทำการศึกษา และเมื่อดูความสัมพันธ์โดยทั่วไปที่มิได้คำนึงถึงระดับอายุ ความเข้าใจความเชื่อที่ผิดจะเพิ่มขึ้นตามระดับของความสามารถทางการใช้ภาษาและความจำที่เป็นคำพูด แต่เมื่อเปรียบเทียบความเข้าใจความเชื่อที่ผิดกับเด็กกลุ่มที่มีคะแนนของทักษะของการใช้ภาษาต่ำ พบว่า องค์ประกอบของครอบครัว มีผลต่อความเข้าใจความเชื่อที่ผิด นั่นคือ เด็กที่มีพี่น้องรวมทั้งหมดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดมากกว่าเด็กที่เป็นลูกคนเดียวและลำดับที่ของการเกิดไม่มีผลต่อความเข้าใจด้านนี้ แสดงว่าความสามารถทางภาษามีพัฒนาการควบคู่ไปกับการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด แต่ไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญในการก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด และเด็กที่มีทักษะทางการใช้ภาษาน้อยก็สามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ ถ้ามีการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างพี่น้อง

จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับความ

เข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดที่ผ่านมาจะพบว่า

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดไม่ได้มีความยากจนเกินไป พบว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิดได้
 2. เด็กอายุ 3 ปี สามารถให้เหตุผลได้ตรงกับคำถาม ในการตอบคำถามที่ถามถึงเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมของตัวละคร ในเรื่องการกระทำทั่วไป การกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ และการกระทำที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิดว่ามักจะมีสาเหตุมาจากความต้องการภายในจิตใจของตัวละคร มากกว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งภายนอก และสามารถให้เหตุผลได้คล้ายคลึงกับที่พบในเด็กอายุ 4 ปี และผู้ใหญ่ แสดงว่าเด็กอายุ 3 ปี มีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด
 3. ต่อมา Moses & Flavell (1990) ได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้พบผลการวิจัยที่ขัดแย้งกับผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยพบว่าเด็กอายุ 3 ปี ไม่มีความสามารถในการเข้าใจเรื่องความเชื่อที่ผิด การที่เด็กพบพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิด ไม่ได้ช่วยทำให้เด็กเข้าใจความเชื่อที่ผิดมากขึ้น
 4. ในการถามคำถามเด็กในเรื่องของความเชื่อที่ผิดนั้น ถ้ามีคำที่แสดงถึงลำดับของเวลาอยู่ในรูปประโยคคำถาม เช่น คำว่า "ก่อน" จะช่วยให้เด็กอายุ 3 ปี เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดมากขึ้นกว่าเดิม
 5. Robinson & Mitchell (1995) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้คำถามในลักษณะของการให้เด็กบอกสาเหตุของพฤติกรรมที่แสดงออกมาของตัวละครเปรียบเทียบกับการทำนายพฤติกรรม พบว่า การให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมจะทำให้เด็กตอบคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของตัวละครได้ถูกต้องมากกว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรมที่ใช้ในการศึกษาแบบเดิม ซึ่งแสดงว่าวิธีการของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถประเมินความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดในเด็กได้ใกล้เคียงกับความสามารถที่มีอยู่ในเด็กที่อายุต่ำกว่า 4 ปี
 6. ทักษะของการใช้ภาษาไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญในการก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด เด็กที่มีทักษะทางการใช้ภาษาน้อยก็สามารถเกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ถ้ามีการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างพี่น้อง
- จากงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ผลที่ได้ยังไม่สามารถสรุป

ให้ตรงกันได้ว่า พัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงอายุเท่าใด และในเด็กที่อายุน้อยมีความเข้าใจในเรื่องนี้ หรือไม่และการศึกษาในเรื่องความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดนี้ ยังไม่มีการศึกษาในเด็กไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการที่จะศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของเด็กไทยว่าเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดของเด็กไทย อายุ 3 - 5 ปี ด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรม
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดของเด็กระดับอายุ 3 - 5 ปี

สมมติฐานในการวิจัย

1. เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่ทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถตอบคำถามในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่ทดสอบด้วยวิธีทำนายพฤติกรรม
2. เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่มีอายุมากกว่า จะมีความสามารถในการตอบคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งในการทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและวิธีการทำนายพฤติกรรม

คำจำกัดความในการวิจัย

1. ความเชื่อที่ผิด หมายถึง ความเชื่อที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นเรื่องของความเชื่อของตัวละครกับการค้นหาวัตถุผิดที่ (โดยที่ตัวละครมีความเชื่อว่าวัตถุยังอยู่ที่เดิม) และความ

เชื่อเกี่ยวกับการรับรู้พฤติกรรมของบุคคลอื่นที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงในขณะนั้น (โดยที่ตัวละครมีความเชื่อว่าบุคคลนั้นยังทำพฤติกรรมแบบเดิม) ซึ่งความเชื่อที่ผิดของตัวละครเกิดจากการที่ตัวละครเป็นผู้เก็บวัตถุนั้นในครั้งแรก และเกิดจากการเห็นพฤติกรรมแบบนั้นของบุคคลอื่นมาก่อน (แต่ขณะนี้ตัวละครไม่รู้ว่าวัตถุนั้นมีการเปลี่ยนตำแหน่งใหม่แล้ว หรือบุคคลนั้นมีการเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่แล้ว)

2. การให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม หมายถึง การให้เหตุผลได้ถูกต้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นความสามารถในการอธิบายว่า ตัวละครในเรื่องไปค้นหาสิ่งของผิดที่ หรือตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลอื่นผิด เนื่องจากตัวละครมีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับตำแหน่งของวัตถุและพฤติกรรมของบุคคลอื่น

3. การทำนายพฤติกรรม หมายถึง การทำนายหรือการคาดคะเนได้ถูกต้องว่า พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตควรเป็นอย่างไร ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นความสามารถในการทำนายได้ว่า ตัวละครในเรื่องจะไปค้นหาสิ่งของผิดที่ หรือตัวละครต้องตอบคำถามว่าบุคคลนั้นจะทำพฤติกรรมเช่นเดิมอยู่ เนื่องจากตัวละครมีความเชื่อที่ผิด

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดในเด็กอายุ 3-5 ปี และเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด โดยการให้เด็กให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรมว่า เด็กจะมีความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดในเงื่อนไขใดดีกว่ากันและเด็กในระดับอายุที่ต่างกัน จะมีความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดต่างกันหรือไม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนเพศชาย และเพศหญิงอายุ 3 - 5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลจำนวน 120 คน

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ

- อายุ 3 ระดับ คือ

อายุ 3 ปี - 3 ปี 11 เดือน

อายุ 4 ปี - 4 ปี 11 เดือน

อายุ 5 ปี - 5 ปี 11 เดือน

- วิธีการที่ใช้ในการศึกษา 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 วิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม

แบบที่ 2 วิธีการทำนายพฤติกรรม

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คะแนนที่ได้จากการตอบคำถามจากวิธีการที่ใช้ศึกษาทั้ง 2 แบบ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการเล่านิทานประกอบภาพ 4 เรื่องที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างกันตามวิธีการที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 2 แบบ โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงและสร้างขึ้นเพิ่มเติม จากงานวิจัยของ Robinson & Mitchell (1995)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสามารถของเด็กไทยวัยก่อนเข้าโรงเรียนเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องของความเชื่อที่ผิดว่า เกิดขึ้นในระดับอายุเท่าใด และวิธีการที่เหมาะสมในการประเมินความรู้ความสามารถในเรื่องความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด

2. ประโยชน์ทางด้านการประยุกต์ โดยนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับนักจิตวิทยาพัฒนาการและนักวิชาการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการที่จะทำความเข้าใจเด็ก

3. เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดของเด็กวัยก่อนเรียนต่อไป